

TÁNC

m ű s z e t

DANCEART

Exkluzív:
**Zoboki
Gábor**

XXXVIII.
évfolyam
2007. 2.

Ára: 485,- Ft
US\$ 5.00
€ 3.00

EuróPAS-díjas

**Bajári
Levente**

Interjú:
**Zórándi
Máriával**

ELFÚJTA A SZÉL

A Magyar Nemzeti Balett világpremierje

2007-TŐL VERSENYTÁNC MELLÉKLETTEL

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

A Magyar Nemzeti Balett színei

A klasszikustól a modernig
A Magyar Nemzeti Balett szólistáinak műsora

2007. május 7., június 22.

Magyar Fesztivál Balett

Bolero / Angyalok üzenete

2007. május 17., 18.

Jegyek kaphatók a MÚPA jegypénztárában (tel.: 555-3300), a Concert & Media jegyirodáiban (tel.: 455-9000), a Libri könyvesboltjaiban, valamint az ismert jegypénztárakban.

A MÚPA szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.

ISO 9001:2000

A magyarországi táncgazdák
közéleti, kritikai,
táncelméleti és táncérténeli
folyóirata

**XXXVIII. évfolyam
2007. 2. szám**

Főszerkesztő: **Kaán Zsuzsa**

Védnökök:

Markó Iván, Seregi László

Védnökség és szerkesztőbizottság:

Esztergályos Cecília,

Harangozó Gyula,

Keveházi Gábor, Kricskovics Antal,

Kún Zsuzsa, Nádasi Myrtil,

Sallay András,

Szakály György, Zsuráfszky Zoltán

Angol szöveg: **Kálmán Tamás**

Munkatárs: **Forró Ildikó**

A szerkesztőség címe:

1300 Budapest 3, Pf. 142

Tel./fax: (36-1) 368-5470

www.danceart.hu

www.tancmuveszet.hu

e-mail: danceart@t-online.hu

Lapmenedzser és nyomdai előkészítő:

TRIONFO Stúdió

Kiadja:

**Nemzetközi Tánc- és Kultúra
Alapítvány**

Felelős kiadó: **Kaán Zsuzsa**

E szám támogatói:

**Nemzetközi Tánc- és Kultúra
Alapítvány**

TRIONFO Stúdió

**Terjeszti a Magyar Posta Rt.,
a LAPKER Rt.,
a regionális részvénytársaságok
és alternatív terjesztők.**

**Előfizethető Budapesten a Magyar Posta Rt.
Hírlap Üzletágánál (levélcím: 1008 Budapest,
Orczy tér 1.), valamennyi postán, kézbesítőknél,
e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu, faxon:
303-3440. További információ: (06-80) 444-444
Belföldre előfizethető még a szerkesztőség-
ben közvetlenül, vagy csekkbefizetéssel. (Előfi-
zetői csekk a szerkesztőség címen levélben, il-
letve telefonon igényelhető.)**

Külföldön terjeszti a **Batthyány Kultur-Press
Kft.** 1014 Budapest, Szentháromság tér 6.
Tel.: 489-0042

Évi hat szám ára:

2910,- Ft+ postaköltség

Lapunkat rendszeresen szemlézi
Magyarország legnagyobb
médiatitányelje az

»OBSERVER«

BUDAPESTI MÉDIAI IGYELŐ KLUB

1084 Budapest, Auróra u. 11.

Tel.: 303-4738, Fax: 303-4744

E-mail: marketing@observer.hu

<http://www.observer.hu>

HU-ISSN: 0134-1421

A 2007. 2. szám a

2007. április 15-ig megtartott
táncseemények között válogat.

4 HÍREK *Ithon*

5 HÍREK *Külföldön*

PROGRAMAJÁNLAT

6 *A Nemzeti Táncszínház
2007. májusi és júniusi műsora*

KÖNYVJELZŐ

8 *Orsovsky István:
Terpszikhoré szolgálatában*
– **Kaán Zsuzsa** recenziója

AKTUÁLIS

10 Szerkesztői ajánlat

BÚCSÚZÓUL

11 *Havas Ferenc (1935–2007)*
– **Keveházi Gábor,
ifj. Nagy Zoltán és
dr. Manherz Károly** megemlékezése

EXKLUZÍV

14 **Kaán Zsuzsa:** *„A folklór benne
foglaltatik az architektúrában!”*
– Találkozás Zoboki Gáborral, a
Művészetek Palotája építész-tervezőjével
– a tánc világnapja alkalmából

INTERJÚ

18 **Truppel Mariann:** *„Szükség van erre
a sokszínű képzésre!”*
– Vizsgakonzert előtti beszélgetés
Zórándi Máriával

20 **Kálmán Tamás:**
EuróPAS-díjas: Bajári Levente
– „Büszke vagyok arra, hogy nemcsak
egy stílusban tudok megmozdulni!”

KRITIKA

• Balett

23 **Metz Katalin:** *Atlantától (Buda)pestig
fújta a szél* – Pártay Lilla
táncjátékának ősbemutatója
– Margaret Mitchell nyomán

• Flamenco

27 **Lippai Andrea:**
Nem mind arany, ami fénylik – Maria
Serrano fellépése a Jövő Házában

• Modern balett

28 **Bóta Gábor:**
Álomszerű víziók, szépséges végzet
Rómeó és Júlia – A Les Ballets de
Monte Carlo a Művészetek Palotájában

• Kortárs tánc

30 **Cserje Zsuzsa:** *Woyczek – koncert*
– Fehér Ferenc és O. Caruso
előadása a Sirályban

TUDÓSÍTÁS

• Tánc és színház

31 **Zalán Magda:**
Szent Iván éjjelén – Csak fiataloknak!

• Néptánc

33 **Dezső László:**
30 éves a kolozsvári táncház

33 **Dezső László:**
XXVI. Táncéztalálkozó
– A Kodály évforduló jegyében

VILÁGTÜKÖR

34 **Hézső István:**
A bajadér a Dam partján

35 **Wagner István:**
Peter Breuer
– 45 éve a színpadon

37 **Nádasi Myrtil:**
A New York City Ballet kortárs estje

TERPSZIKHORÉ POSTÁJA

38 **Kaán Zsuzsa:** *Elfújja a szél*
– Válasz a Népszabadság
kultúrrovatában megjelent írásra

EURÓPAS
MAGYAR TÁNCDÍJ

40 *Az 1994–2006 között díjazott
művészek és társulatok*

42 CONTENTS

A *-gal jelölt írás vagy részlete **angolul** is olvasható.

PREMIER

Március 9-én, a Pécsi Nemzeti Színház Kamaraszínháza mutatta be **Jurányi Patrick** koreográfiájában a **Bahnhof** című multimédiás táncjátékot, **Kunert Péter** zenéjével. Az ősbemutató élő helyszíneken is forgatott filmjét **Bárdos Ferenc**, a jelmezeket **Nagy Fruzsina** tervezte. Jurányi Patrick rendezésében a tánc és a film egységbe olvadt egymással. A fiktív pályudvaron megforduló karaktereket a **Pécsi Balett** társulatának vezető szolistái formálták meg. Köztük **Czebe Tünde**, **Spala Korinna**, **Kozár Eszter** és **Vincze Balázs**.

PÉCSI BALETT

Vincze Balázs, a Pécsi Balett igazgatója rendkívül fontosnak tartja, hogy fiatal társulata számára folyamatos megmérettetési és fejlődési lehetőséget biztosítson. Ezért csapatával rendszeresen pályáznak, hogy mindez létrejöhessen. Az évente hívott vendégballetmesterek és koreográfusok által képviselt minőség elengedhetetlenül

szükséges a Pécsi Balett együttesének magas színvonalú munkájához. Sikeres pályázatok és szponzorációs segítségek hatására a 2006/2007-es évadban már vendégül látták **Alexander Pereda** világhírű kubai táncművész-ballettmestert.

Márciusban **Susanna Leinonen**, az Észt Nemzeti Balett korábbi magántáncosa dolgozott az együttessel, aki jövőre készíti majd számára egy egyfelvonásos koreográfiát. Susanna Leinonen jelenleg független kortárs táncművész, koreográfus és táncpedagógus. Koreográfusként dolgozott többek között a Svéd Királyi Balettel, a Finn Nemzeti Balettel és rendszeres résztvevője a Helsinki Fesztiválnak. 2006-ban **Kaira** című koreográfiája, melyben táncol is, a Kuopio Táncfesztivál nyitó előadása volt óriási szakmai és közönségsikerrel.

Áprilisban a világhírű táncos-koreográfus **Raza Hammedi**, a párizsi Ballet Jazz Art Company művészeti vezetője készíti koreográfiát a Pécsi Balett számára a Nemzeti Táncszínház támogatásával. Ezután **Földi Béla** táncművész, koreográfus, táncpedagógus, a Budapest Táncszínház művészeti vezetője tart egyhetes tréninget.

Májusban **Julian Moss**, a London Contemporary Dance Theatre, a Göteborgi Balett és a Ballet Met szolistája, jelenleg a Stockholmi Táncművészeti Főiskola vendégprofesszora szintén egy egyfelvonásost készít az együttes számára.

Vincze Balázs nagyszabású terve az, a 2007 ősztől évente megrendezendő **Nemzetközi Tánctalálkozó**, amely 2010-re teljessé válik, amikor Pécs városa Európa Kulturális Fővárosa lesz.

INTERNET

Kedves Olvasók!
Lapunk aktuális számának részleteivel a **www.tancelet.hu** webcímen is találkozhatnak.

A Kultúrpon
Sajtóiroda hírei:A Visegrádi
Stratégiai Program
pályázata

A négy visegrádi ország szervezeteinek együttműködésével zajló hosszú távú programok támogatására létrehozott Visegrádi Stratégiai Program pályázatot hirdet maximum három éves időtartamú, többek között kulturális témájú projektek támogatására. A program összköltségvetése 2007-re 300 ezer euró. Pályázati határidő: **2007. május 15.**

Kortárs Koreográfiák
Nemzetközi
Versenye
Bulgáriában

A bolgár Humarts Alapítvány 2007. szeptember 10-én rendezi a Kortárs Koreográfiák Nemzetközi Versenyét Szófiában. Jelentkezési határidő: **2007. június 15.**

6. Kontakt Budapest
Nemzetközi
Improvizáció
Fesztivál

2007. június 30. és július 7. között rendezik Budapesten a 6. Kontakt Budapest Nemzetközi Improvizáció Fesztivált. A programban nemzetközileg elismert tanárok, táncművészek vezetésével zajló testtudati technikákra épülő bemelegítő és nyitott órák, improvizáció, kontakt improvizáció, vegyes képességűek tánca, zene és tánc, videótánc-kurzusok, projektek szerepelnek.

Előadóművészeti
tréning Bovecben

2007. július 25-30. között Nemzetközi Előadóművészeti Laboratórium címen előadásorozatot rendeznek a szlovéniai Bovecben.

Valamennyi cikkről
bővebb információ:

www.kulturpont.hu/tancmuveszet

MAGYAROK A NAGYVILÁGBAN

Az **Osztrák Tánctanács** (Österreichische Tanzrat) égisze alatt **április 1-5.** között már hatodik alkalommal rendezték meg Bécsben a **Nemzetközi Balett- és Kortárs Tánc-Kínálat** elnevezésű versenyt.

Művészeti vezetője **Téri Evelyn**, az egykor Budapesten, az Állami Balett Intézetben végzett balerina, jelenleg Bécsben működő táncpedagógus, aki lapunk bécsi tudósítója is egyben. A verseny a Magyar Táncművészeti Főiskola jelentős sikerét hozta: az innen induló 16 növendék közül 10-en kerültek a döntőbe, ahol 4 növendék I. helyezést, 3 növendék II. helyezést ért el. De – amint arról az őket kísérő két balettmester, **Dvorszky Erzsébet** és **Szakály György** beszámolt –, a döntősök és a kiesők is kiválóan teljesítettek.

A helyezést elért növendékek:

I. díj **Rónai András** 1. korcsoport, fiú
Miki Wakuta (japán vendéghallgató) 2. korcsoport, lány
Nistor Laura 3. korcsoport, lány
Szabó Richárd 3. korcsoport, fiú

II. díj **Palkovics Tíria** 1. korcsoport, lány
Felméry Lili 2. korcsoport, lány
Ledán Eszter 3. korcsoport, lány

Felméry Lili a zsűri különdíját is kiérdemelte.

A helyezésekhez is, a részvételhez is gratulálunk! –

A TÁNCMŰVÉSZET
szerkesztősége

**9th
New
York
International
Ballet
Competition
June 20-24, 2007**

Rose Hall
Frederick P. Rose Hall
Home of Jazz at Lincoln Center
Broadway at 60th Street, NYC

TÁNC MŰVÉSZET DANCEART

Exkluzív: **Zoboki Gábor**

XXXVIII. évfolyam 2007. 2.

Ara: 485.- Ft / US\$ 5.00 / € 3.00

Bajári Levente

Interjú: **Zórándi Máriával**

ELFÚJTA A SZÉL
A Magyar Nemzeti Balett világpremierje
2007-TŐL VERSENYTÁNC MELLÉKLETTEL

A címdalon: **Pártay-Dvořák/Rácz: Elfújta a szél**
Scarlett: **Popova Aleszja • Butler: ifj. Nagy Zoltán**
Fotó: **Mezey Béla**

TÁNC MŰVÉSZET DANCEART

Magyarország első és egyetlen önálló táncfolyóirata

Olvassa Ön is!

A kiadványban megjelent cikkek, fotók, grafikák a kiadó tulajdonát képezik. Átvételük, másolásuk, egyéb felhasználásuk egészében vagy részleteiben a kiadó hozzájárulása és engedélye nélkül nem lehetséges. A lap szerkezete és kialakítási koncepciója szerzői jogvédelem alatt áll.

www.tancmuveszet.hu • www.danceart.hu

Állandó munkatársak:

Falvay Károly, Jálcs Kinga, Kaán Zsuzsa, Kálmán Tamás, dr. Körtvélyes Géza, László Zsuzsa, Lőrinc Katalin, Máta Györgyi, M. Nagy Emese, dr. Pór Anna, Rollinger Károly, Truppel Mariann, Wagner István

Külföldi tudósítók:

Forrai Éva (Anglia), Hegedős Györgyi (Kanada), Hézső István (Hollandia), Nádas Myrtil (Anglia), Téri Evelyn (Ausztria), Zalán Magda (USA, Olaszország)

Állandó fotósok:

Kanyó Béla, Mezey Béla, Rollinger Károly

Grafikus: Botyán Marianna

Nemzeti Táncszínház

2007. MÁJUS–JÚNIUS HAVI PROGRAMJA

MÁJUS

2. szerda, 19.00 óra
Nagyidai cigányok
Experidance
– Román Sándor társulata
3. csütörtök, 10.30 és 15.00 óra
Pinokkió
Budapest Táncszínház
Kerekerdő és Varázscseruza bérlet
4. ea.
4. péntek, 19.00 óra
Mandala
Közép Európa Táncszínház
– Hámor József
6. vasárnap, 10.30
Pöttös Panna utazásai
Magyar Balett Színház
6. vasárnap, 19.00 óra
Ezeregyév
Experidance – Román Sándor társulata
7. hétfő, 19.00 óra
Beethoven emlékest
A Budavári Önkormányzat rendezvénye
9. szerda, 19.00 óra
**Szóló-Duó Táncfesztivál
Gálaestje**
Az Orkesztika Alapítvány szervezésében
10. csütörtök, 10.30 és 15.00 óra
Pöttös Panna utazásai
Magyar Balett Színház
11. péntek, 19.00 óra
Homo Ludens
Szegedi Kortárs Balett
Lőrinc György bérlet 4. ea.
12. szombat, 19.00 óra
Kőműves Kelemen
Honvéd Együttes
Molnár István bérlet 4. ea.
13. vasárnap, 10.30 óra
János vitéz
Honvéd Táncszínház
Napsugár bérlet 4. ea.
14. hétfő, 19.00 óra
Sárga tapéta
Bozsik Yvette Társulat
15. kedd 10.30 és 15.00 óra
János vitéz
Honvéd Táncszínház
16. szerda, 19.00 óra
Nagyidai cigányok
Experidance –
Román Sándor táncársulata
18. péntek, 15.00 és 19.00 óra
**A Magyar Táncművészeti
Főiskola gálaműsora**

19. szombat, 19.00 óra
Lombik projekt 2 és fél
Budapest Táncszínház – Fodor Zoltán
20. vasárnap, 19.00 óra
Nagyidai cigányok
Experidance
– Román Sándor társulata
21. hétfő, 19.00 óra
kilencvenkilencperc
Közép Európa Táncszínház
– Gergye Krisztán
22. kedd, 10.30 és 15.00 óra
Tündérmese
Budapest Táncgyűttes
23. szerda, 19.00 óra
Nagyidai cigányok
Experidance
– Román Sándor társulata
24. csütörtök, 19.00 óra
Ezeregyév
Experidance – Román Sándor társulata

JÚNIUS

1. péntek, 19.00 óra
Purim, avagy a sorsvetés
Győri Balett
2. szombat, 19.00 óra **BEMUTATÓ**
Táncban orcád pirulása
Bihari Együttes
4. hétfő, 19.00 óra
Fiatalkoreográfusok a jövő táncosaiért
Győri Tánc- és Képzőművészeti
Általános Iskola, Szakközépiskola és
Kollégium
5. kedd, 19.00 óra
Nagyidai cigányok
Experidance – Román Sándor
Táncársulata
6. szerda, 19.00 óra
Nagyidai cigányok
Experidance – Román Sándor
Táncársulata
7. csütörtök, 19.00 óra
Carmens
Csabai Attila Társulat
8. péntek, 19.00 óra
Ki népei vagytok I.
Honvéd Táncszínház
9. szombat, 19.00 óra
Homo ludens
Szegedi Kortárs Balett
11. hétfő, 19.00 óra
Ezeregyév
Experidance – Román Sándor
Táncársulata

12. kedd, 19.00 óra
Aladdin
Botafogo Táncgyűttes
14. csütörtök, 19.00 óra
Lorca est
Lippai Andrea és a FlamenCorazon
Arte Táncszínház
15. péntek, 19.00 óra
Kalotaszeg
Budapest Táncgyűttes
18. hétfő, 19.00 óra
Nagyidai cigányok
Experidance –
Román Sándor Táncársulata
19. kedd, 19.00 óra
Nagyidai cigányok
Experidance
– Román Sándor Táncársulata

Refektórium

MÁJUS

3. csütörtök, 19.30 óra
Légyvárakok
Dream Team Színház
8. kedd, 10.30 óra
Karnevál – Állatok farsangja
Magyar Mozdulatművészeti Társulat
8. kedd, 19.30 óra
Káin – Ábel
Magyar Mozdulatművészeti Társulat
10. csütörtök, 19.30 óra
Styx
Vida Gábor
15. kedd, 19.30 óra **BEMUTATÓ**
A múzsa csókja
M. Kecskés András
22. kedd, 19.30 óra
Fészek
Hód Adrienn
Imre Zoltán bérlet 3. ea.
31. csütörtök, 19.30 óra
Párhuzamos
Fóti Zsófia

JÚNIUS

5. kedd, 19.30 óra
Horváth Zsófia:
Éji zápor / Etűdök népdalokra

Művészetek Palotája

1097 Budapest, Komor Marcell utca 1.

2007. MÁJUS–JÚNIUS HAVI PROGRAMJA

MÁJUS

4. péntek, 19.00 óra
Egri Csillagok
Honvéd Együttes

5. szombat, 19.00 óra
STEEL – A fém legendája
Experidance – Román Sándor társulata és
a Bolzano Városi Színház közös
produkciója

8. kedd, 15.00 és 18.00 óra
A Nők Lapja bemutatja:
Bogármese
KFKI Kamarabalett

10. csütörtök, 19.00 óra
Az operaház fantomja
Győri Balett

19. szombat, 19.00 óra
Monarchia
Budapest Táncegyüttes – Honvéd
Táncszínház

20. vasárnap, 19.00 óra
Virágvasárnap
Az 50 éves Duna Művészegyüttes
jubileumi gálaműsora
a Magyar Állami Népi Együttes
közreműködésével

24. csütörtök, 15.00 óra
Varázscirkusz
Bozsik Yvette Társulat

24. csütörtök, 19.00 óra
Varázsfuvola
Bozsik Yvette Társulat

JÚNIUS

4. hétfő, 15.00 óra
Varázscirkusz
Bozsik Yvette Társulat, gyer-
mekeknek

4. hétfő, 19.00 óra
Varázsfuvola
Bozsik Yvette Társulat

5. kedd, 19.00 óra
Vizsgakoncert előzetes
Magyar Táncművészeti Főiskola

6. szerda, 19.00 óra
XX. század-est
Szegedi Kortárs Balett

7. csütörtök, 19.00 óra
Egri Csillagok
Honvéd Együttes

8. péntek, 19.00 óra
Az operaház fantomja
Győri Balett

10. vasárnap, 15.00 és 18.00 óra
A Nők lapja bemutatja:
Bogármese
KFKI Kamarabalett – Madách
Musical Tánciskola

12. kedd, 19.00 óra
Monarchia
Budapest Táncegyüttes – Honvéd
Táncszínház

19. kedd, 19.00 óra
Monarchia
Budapest Táncegyüttes – Honvéd
Táncszínház

20. szerda, 20.00 óra
Steel • A fém legendája
ExperiDance – Bolzano Városi
Színház

JEGYEK VÁLTHATÓK

a Nemzeti Táncszínház Közönség szervezésén
(Budapest I., Színház utca 1–3. • Tel.: 201-4407 • 356-4085/30
nyitva hétfő–csütörtök: 10.00–18.00, péntek: 17.00 óráig)

a Nemzeti Táncszínház Pénztárában
(Tel.: 375-8649 • nyitva minden nap 13.00–18.00, előadásnapokon 19.00-ig)

a Nagymező Jegyirodában
(1065 Budapest, Nagymező utca 19. • Tel.: 428-0793 • nyitva hétköznap 14.00–18.00)

a Szabad Tér Jegyirodában
(1136 Budapest, Hollán Ernő utca 10. • Tel.: 320-4830 • nyitva hétköznap 14.00–18.00)

a Művészetek Palotájában
(1097 Budapest, Komor Marcell u. 1. • Tel.: 555-3300)

Jegyrendelés: jegy@nemzetitancszinhaz.hu
valamint az ismert jegyirodáknban.

info@nemzetitancszinhaz.hu • www.nemzetitancszinhaz.hu

A Nemzeti Táncszínház a műsorváltoztatás jogát fenntartja.

ORSOVSZKY ISTVÁN: TERPSZIKHORÉ SZOLGÁLATÁBAN

2006 év végén hozott a posta egy kötetet. Azóta forgatom, olvasgatom, s érlelgetem magamban a recenziót. Mert olyan a könyv is, mint az ember, és *Soci* – azaz *Orsovszky István* kemény dió. A könyve is az.

Tökéletes a borítója: Soci megint jól választott. Egészséges puritanizmusa ezúttal sem hagyta cserben. A felugró férfitáncos alakjában hibátlanul érvényesül jól ismert, páratlan technikája; fiatal arcának konoksága, elszántsága egy élet harcához is elég. A sors ironiája, hogy a konokság és az elszántság kellett is neki a pálya harcaihoz. A könyvborító fotóján a Makar Csudra férfiszólóját – Orsovszky egész életének szimbóluma.

A fontos magánéleti utalásokkal is fűszerezett életrajz, a karrier és a gazdag együttesvezetői múlt, – benne a számtalan, már-már sorsszerűen elkerülhetetlen kanosszajárás mind-mind rendkívüli olvasmány. A szerző őszinte szóval vezeti végig az olvasót a pécsi pályakezdéstől a komlói évekig, a BM Duna Művészegyüttestől, a Budapest Táncegyüttestől a Zala Táncegyüttesig (amelyet 30 éven át vezetett!), Náfrádi László és Molnár István hatásától a szakmai berkek sűrűségig. Rossa László alkotótársi barátságáig és tovább: a néptáncoktatói munkáig, a színházi rendezőkkel: Ruszt Józseffel, Csiszár Imrével, Vándorfi Lászlóval, Halasi Imrével közösen létrehozott produkciókig. Azt is megtudhatjuk, hogy mint a Lipcsei Színművészeti Főiskola tanára, koreográfiai metodikát oktatott 1978-1988-ig, és a zalai fesztivál mellett az olaszországi Gorizai Fesztivál zsűritagja is volt, kb. 1990-ig. A Zala Táncegyüttest vezetve bejárta Európát, s táncosaival eljutott még Üzbegisztánba is.

A pályakép hiteles és élvezetes, bár olykor fájdalmas is. „Szentül hiszem, hogy sorsom nagyobbik felét Terpszikhore szolgálatában, alázattal a művészettel szemben, hasznosan éltem. A szolgálatot büszkén vállalva, mindig előre tekintve tettem a rám kiszabott feladatokat. Természetesen rengeteget hibáztam, mint minden ember, de úgy gondolom, ember tudtam maradni a kritikus helyzetekben is” – zárja a monográfiát Orsovszky István, majd – a kötet második felében, ismét kb. száz oldalon – a krónikásoknak adja át a szót.

Ettől kezdve kollégák, pályatársak és tanítványok emlékezései következnek róla s a közös múltrol. (Kár, hogy a kötethez nem készült tartalomjegyzék,

amely sokat segítene az olvasónak. Így összefoglalva, azonnal át lehetne látni, ki mindenki volt közvetlenül is részese Orsovszky fáradhatatlan munkásságának: például *Rossa Lászlótól Sarlós Dezsőtől, Galambos Tibortól Nemcsák Károlyig, Lengyelfi Miklóstól dr. Alotti Nasri szívsebész-professzorig*, aki 1997-ben a szívritmus-szabályozót elhelyezte a szívében...)

Kricskovics Antal, a Fáklya Néptáncgyűttes művészeti vezetője 1965-ről például így ír: „Emlékszem ... az első Zalaegerszegi Kamaratánc Fesztiválra. Meghívtad a „Kilencen voltak” című műveket. Kijöttél az állomásra fogadni bennünket. Kilenc fiú táncos, egy leány, egy harmonikás, egy nagydobos, egy tambura brácsás és jómagam. Mit mondjak. Megnyertük a nagydíjat! Volt is örömmel! A nagy serleget megtöltöttük unicummal, és kezdődött a nagy kólózás: Veled Soci, Novák Ferivel, Szigeti Karcival, Györgyvalvai Katival, Galambos Tiborral, Timár Sanyival, Simon Toncsival, Falvay Karcival és sok-sok táncossal együtt.

Aztán a következő évben Szolnokon, majd Zalaegerszegen, ismét Szolnokon – így ment ez sok éven keresztül. Azok voltak az igazi megmérettetések! Igazi művészeti alkotás vágya izzott a szívében, lelkünkben...”

Csak az a szomorú, hogy az Orsovszky-álmodta és teremtette Zalai Kamaratánc Fesztivál már évek óta nem létezik. Elenyészett a rendszerváltást követő kulturális káoszban. És ez csak egyetlen példa arra, hogy a közelmúlt „szabadságában” a táncszakma farkastörvényei is felerősödtek. A sors ismét nem volt kíméletes hozzá...

S végül következék a saját személyes vallomás: *Orsovszky – számomra – ikon a múltból!* Szabó Iván se faraghatta volna ki konokabbra, dacosabbra, keményebbre. Híres néptáncos szólószerepeiben mind láttam. Barátságunk mégis a Magyar Táncművészek Szövetségének ama moszkvai kiküldetésén erősödött meg, amiről Soci kissé hezitálva emlékezik. Akkor láttuk Vasziljev Macbethjét a Nagyszínházban! Vasziljevvel a címszerepben! Érthető: neki túl sok, nekem legfeljebb „talán elég” volt a balett. Az ikonműzeumot és a többi csodát azonban én is díjaztam.

Amikor 1997-ben eljött a szerkesztőségbe, már pacemakerrel a szívében, órák hosszat mesélt. Ahogy hallgattam, nyilvánvaló volt, hogy szüksége van segítségre. Én, aki már 1969 óta jól tudtam, hogy Soci mennyit ér (kritikusként

Náfrádi-Vujcsics: Makar Csudra

A címszerepben: Orsovszky István

Fotó: Eifert János

Molnár-Bartók: Táncszvit

és tánc történet-tanárként ekkor kapcsolódtam bele a hazai néptáncéletbe is), csak annyit tehettem, hogy meghallgattam és jegyzeteltem. El is készült az interjú, meg is volt vele elégedve. „A rendszerváltást nemzedékváltásként éltem meg” – vallotta az interjú felcímében, a Táncművészet 1997. 3. számában.

Azt is pontosan ki lehetett számítani, hogy ebben a kapitalizálódó világban az új zalaegerszegi vezetők (városnál, önkormányzatnál, színháznál, művelődési háznál stb.), akik Soci küzdelmeit és sikereit már nem élték át, művészi értékeit és pedagógusi érdemeit vagy elhitték, vagy nem. Hát épp ezért a Táncművészetet kiadó, s a hazai nonprofit szervezetek között is az egyik legcsóróbb alapítvány elnökeként, és persze főszerkesztőként is nagyon odafigyeltem arra, hogy munkáiról, bemutatóiról ahányszor csak lehet, jelenjen meg méltó reflexió. Az alábbi felsorolás a tanúja, hogy így is történt:

- *Antal László: Kontrasztok* – Orsovsky István koreográfiai estje Zalaegerszegen /1995. 7-8-9./,
- *Vadasi Tibor: Új utakon Zalaegerszegen, Kontrasztok III.* – Orsovsky István koreográfiai /1997. 3./
- *Vadasi Tibor: Utolsó kontrasztok* – Orsovsky István új műsora zalaegerszegen /1998.3./,
- *Vadasi Tibor: Kiáltás* – Zalaegerszegen – Orsovsky István új műsora /2000.2./,
- *Vadasi Tibor: Fény, zene, tánc* – Orsovsky István táncestje Zalaegerszegen /2001.2./,
- *Holló Jacqueline: Kapcsolatok* – Orsovsky István estje a kanizsai piarista Táncszínházban /2004.3./
- *Vereb Zoltán igazgató levele* /Terpszikhoré postája-rovat, 2004.4./

ORSOVSKY ISTVÁN TERPSZIKHORÉ SZOLGÁLATÁBAN

Megjegyzem, sokszor az is gondot okozott, hogy a lap újságírójának Zalaegerszegig a vonatköltségre előteremtsem a pénzt, a honoráriumról nem is beszélve!

Amikor pedig Vadasi Tibor már betegeskedett, és nem tudott barátjához, kenyeres pajtásához leutazni egy-egy bemutatóra, akkor a zalaegerszegi újságírók, tanítványok, helyi nobilitások vették át a tollat.

A kötetből látom, mindez mennyire fontos volt neki, hisz nemcsak a Táncművészet korábbi évfolyamaiból idézett, hanem a már általam szerkesztett folyóirat róluk szóló cikkeiből is több részletet helyeztet el.

Drága Soci!

Gratulálok a könyvhöz. Amikor letettem, keserű volt a szám íze, de közben mosolyogtam. Mert a sorokat már-már vakmerő őszinteség és a minden helyzetet azonnal véleményező, „kritikus” humor, fanyar ironia szövi át. Igen, ez te vagy!

Ezért is ajánlom jó szívvel a szakmának is, a privát olvasóknak is. Mert hiteles történetedben s a „bajtársak” soraiban – mint cseppben a tenger –, karnyújtásnyi valósággá válik az elmúlt 40-50 év magyar történelme. Soci, a kultúrpolitika igazságait és igazságtalanságait, társadalmi-kulturális béklyóit és lehetőségeit, az emberi mulasztások ellenére is megszülethető *emberség, barátság és tartás* dokumentumfilmjét tárod elének ebben a könyvben. Sok „filmszakadással”, de a mindenkori újrakezdéssel. Minden csepp véredben példamutatóan; a zsigereidben is: Terpszikhoré szolgálatában! Köszönjük Neked!

Kaán Zsuzsa

Részletek a kanizsai piarista Táncszínház 2004-es előadásából

Vitrayhoz hasonlóan sok zeneőrült is meséli, hogy számára az opera nyitotta meg a komoly zenéhez vezető utat. De nálam fordítva történt, az opera később jött. A balett az oka, hogy bejártam az operaházba, ahol ki lehetett menni a tétőre, és sétálni a szobrok között. Ez nyilván még a felújítás előtti operaház volt, amihez nagyon erős érzelmi töltet köt, barátkozás és sok élmény.

(14–17. oldal)

...most először több a felkínált hely, mint amennyi táncos végez. Persze mindenhol a legjobb táncos kell, és bizonyos helyekre többen szeretnének menni, mint, ahány hely van. De jó kezdet, hogy szakmai gyakorlatként már most 6 ösztöndíjas ismerkedhetett a profi együttesekben zajló munkával, esetleg leendő munkahelyével...

(18–19. oldal)

Az iskolai oktatás után bejártunk az Operába, betanultuk a karszerepeket, majd be is állítottak minket mindenféle darabba. Fantasztikus lehetőség volt ez egy kamasznak, ezen kívül nagyszerű színpadi rutint is adott, és még pénzt is kerestem. 16 évesen saját fizetésem volt, eltartottam magam és a kollégiumi díjat is én fizettem. Tehát komoly terhet vettem le a szüleim válláról.

(20–22. oldal)

Pártay Lilla, a hajdani prímabalerina természetesen a klasszikus balett koordináta-rendszerében készítette koreográfiáját. Munkájában lépten-nyomon érezni a női psziché megkapóan lírai megnyilatkozásait s a női „kézművesség” – a „csipkehorgoláshoz” hasonlatos – aprólékos kimunkáltságát, a szerelmi jelenetek finom poézisét, sejtelmességét, mi több, a női szemre valló szemléletmódot.

(23–26. oldal)

A zenét illetően még viszonylag jobban működött a flamenco és a cigányzene (valamint az indiai és balkáni hangzások) kapcsolata. Ám a táncot illetően mindez meglehetősen szerencsétlenül alakult; a táncosok elég szedett-vedett ruhái pedig még elkeserítőbbé tették a látványt.

(27. oldal)

Nincs tör, méregpohár, sőt szép veronai erkély sincs a világhírű monte-carlói balett Rómeó és Júliájában. A koreográfus-igazgató Jean-Christophe Maillot, aki húsz koreográfiát készített a társulatnak, szinte mindent a táncosokkal játszat el – nagy terhet róva az együttesre. Ehhez elég néhány rafináltan mozgatott és megvilágított fehér díszletem.

(28–29. oldal)

Fekete csipkeharisnyájában kihívó és szerencsétlen egyidejűleg. Árnya a falon nagyra nő. Egy játék-gumilabda Marie két melle, de ugyanaz a tárgy a terhes hasa is. Trikója alatt mozogva ez a labda játékosan válik azzá, amivé akarja...

(30–31. oldal)

A terembe lépve elsőnek az derült ki, hogy nincsenek széksorok, de elszórt székek sem. A svungos előadás összevissza, mindenütt, a jobbra-balra, csoportokba verődve vagy magányosan topogó nézők körül és között dúlt. Kölcsonösen útban volt mindenki mindenkinek.

(31–32. oldal)

Miközben a sokadalmat, a találkozót záró „össznépi mulatság” színes táncos forgatagát néztem, talán nem véletlenül – Kodály Zoltán szavai jutottak az eszembe: „Amelyik nép nem őrzi hagyományait, az kipusztul...”

(33. oldal)

Rudolf Nurejevnek a Párizsi Opera Ballet számára készített szuperverziója talán szinte tabunak számít sok más társulatban, így a hollandoknak is. Még ha kérték is volna megvételre, a fényűzően pompás díszletek és jelmezek költségeit valószínűleg nem tudták volna kifizetni.

(34–35. oldal)

Ritkán érezhető ennyire családias légkör, nyugalom és kölcsönös szeretet a premier előtt három héttel, amit szóvá is tettem, mire a koreográfus szerényen elhárította a dicséretet, mondván: ha idegeskedne, az csak átterjedne a táncosokra is, és ennek nem lenne semmi értelme...!

(35–36. oldal)

Egészen apró gesztusok humort, szokatlan lépések modernizmust hoznak be a klasszikus táncnyelvbe. Egyszerűen az egész tüneményes. A táncosok technikai felkészültsége bámulatos, a hangulat nosztalgikus.

(37. oldal)

...a tánckritikus a szinte leírhatatlant is szavaival kódolja. S persze az sem mindegy, hogyan. Mert lehet irodalmi igényvel, választékosan, és pongyolán, puhán. Szellemesen és szürkén, szigorúan vagy elnézőn, felkészülten és felszínesen. Csak egyet nem lehet: látszatpoénok, övön aluli vagdalkozások áradatában, bulvárlapok stílusában elmarasztalni jelentős művészeket; álérvekkel ledorongolni jeles produkciókat. Ezt még akkor sem lehet, ha a bírálat tárgya történetesen nem nyeri el a bíráló tetszését.

(38–39. oldal)

Kaán Zsuzsa

Kaán Zsuzsa
főszerkesztő

Fotó: Kisgergely József

Búcsúzóul

HAVAS FERENC

(1935–2007)

Drága Feri...!

A világ egyik legjobb táncművészeként távoztál. Váratlanul, túl korán és hirtelen.

Azon ritka személyiségekhez tartoztál, akiket mindenki szeretett. Szerettünk, mert jó ember voltál; szerettünk, mert fantasztikus kolléga voltál. Mindig, mindenkinek segítettél. A fiatal táncosokat – főleg, ha tehetségesek voltak – felkaroltad. Jómagam is sokat köszönhetek neked...

Szellemiséged, művészeted, szorgalmad, optimizmusod mindig itt lesz közöttünk. De nemcsak művészként voltál példamutató, hanem apaként, társként és emberként is. Egyszemélyben voltál Tímea édesanyja és édesapja. A sors furcsa fintora egy beteg gyermekkel áldott meg először. Talán a te csodálatos szíved ekkor roppant meg. Már senki sem hitte el, hogy Tímeát meg lehet gyógyítani, de a te ádáz küzdelmed és optimizmusod meghosszabbította kislányod életét. A világon nincs olyan ember, aki ezt végigcsinálta volna rajtad kívül.

Miközben a színházban jó kedvvel, teljes odaadással játszottál. Sem mi, sem a közönség nem vette észre a te heroikus küzdelmedet. Még pár évvel ezelőtt is felléptél. Akartad, vágytad a színpadot, melyen igazán otthon érezhetted magad.

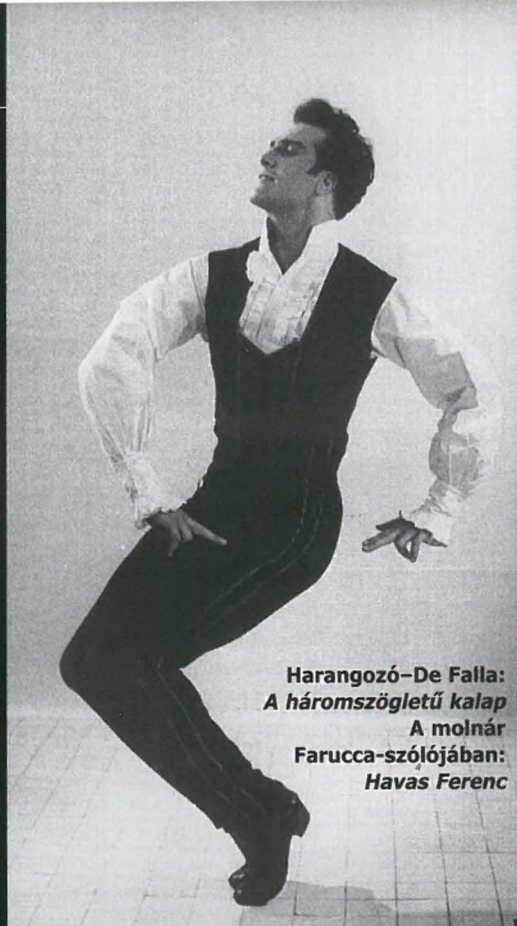
Az élet másodszor is megajándékozott egy csodálatos kislánnyal. Boldog voltál és büszke.

Ha valaki, akkor te igazán megérdemelted, hogy boldog családi életet kapj Istentől. Sajnos ez már csak egy rövid ideig adatott meg neked.

Drága Feri, már vár téged az égi nagy balettegyüttes. Újra együtt lehet a 3 nagy magyar: Fülöp, Havas és Róna. S nem utolsósorban partnernőd, Lakatos Gabriella és kislányod, Timi.

Búcsúzik tőled az Operaház és a Magyar Nemzeti Balett.

Keveházi Gábor balettigazgató

Harangozó–De Falla:
A háromszögletű kalap
A molnár
Farucca-szólójában:
Havas Ferenc

Fotók: Tóth László

Lavrovskij–Prokofjev: Rómeó és Júlia (1962)

Rómeó: Havas Ferenc
Júlia: Kún Zsuzsa

Tisztelt Gyászoló Család!

Tisztelt Kollégáim, Barátaim!

Havas Ferenc a mesterem és példaképem, majd kollégám és barátom volt. Ha rá gondolok, az első szó, ami eszembe jut, az az „életszeretet”. Nagyon pozitív ember volt, és nagybetűvel: **EMBER** volt. Feri született táncosként zsigereiben hordozta a tehetséget.

Szerencsés volt, hiszen az Operaház Balett-együttesének legcsodálatosabb korszakában, az 1960-as, '70-es években érte el pályafutása csúcsát, táncolhatta kiemelkedő szerepeinek többségét – olyan fantasztikus művészek társaságában, mint: Lakatos Gabriella, Kún Zsuzsa, Orosz Adél, Róna Viktor, Fülöp Viktor.

Havas Ferenc a kiválók között volt az egyik legkiválóbb.

Élete volt a tánc, a színpad. Fáradhatatlanul próbált, dolgozott, s mellette viselte az élet összes terhét, halálos beteg kislánya gondozásának felelősségét, de csak ritkán látszott megviseltnak. Mesterként mindig a maximumot akarta átadni, és mindig a legtöbbet követelte. Szinte sugározta a pozitív energiát: jutott belőle egész környezetének, miközben maga is bőven használta. Főnixmadárként támadt fel újra és újra, életkora előrehaladtával nőtt bele újabb és újabb szerepekbe, megmutatva, hogy az igényesség nemcsak klasszikus főszerepekben, hanem a karakterszerepekben is érvényesíthető. Számtalan színpadi élménnyel ajándékozott meg, eleinte mint nézőt, később mint kollégát. Olyan fantasztikus koreográfusok műveit táncolhatta, mint Rosztyiszláv Zaharov, Leonyd Lavrovskij, Harangozó Gyula vagy Seregi László.

Rengeteget tanultam tőle: a tánc és a színház szeretetét, emberséget. Az én generációm egyik legfőbb felelőssége, hogy Havas Ferenc és a magyar balettművészet kiemelkedő képviselőinek emlékét ne csak *mi*

ápoljuk, de a mai növendékeket, a jövő táncművészeit is megismertessük művészetükkel, tehetségükkel, hazai és nemzetközi sikereikkel, s nem utolsósorban emberségükkel, a művészet iránti alázatukkal.

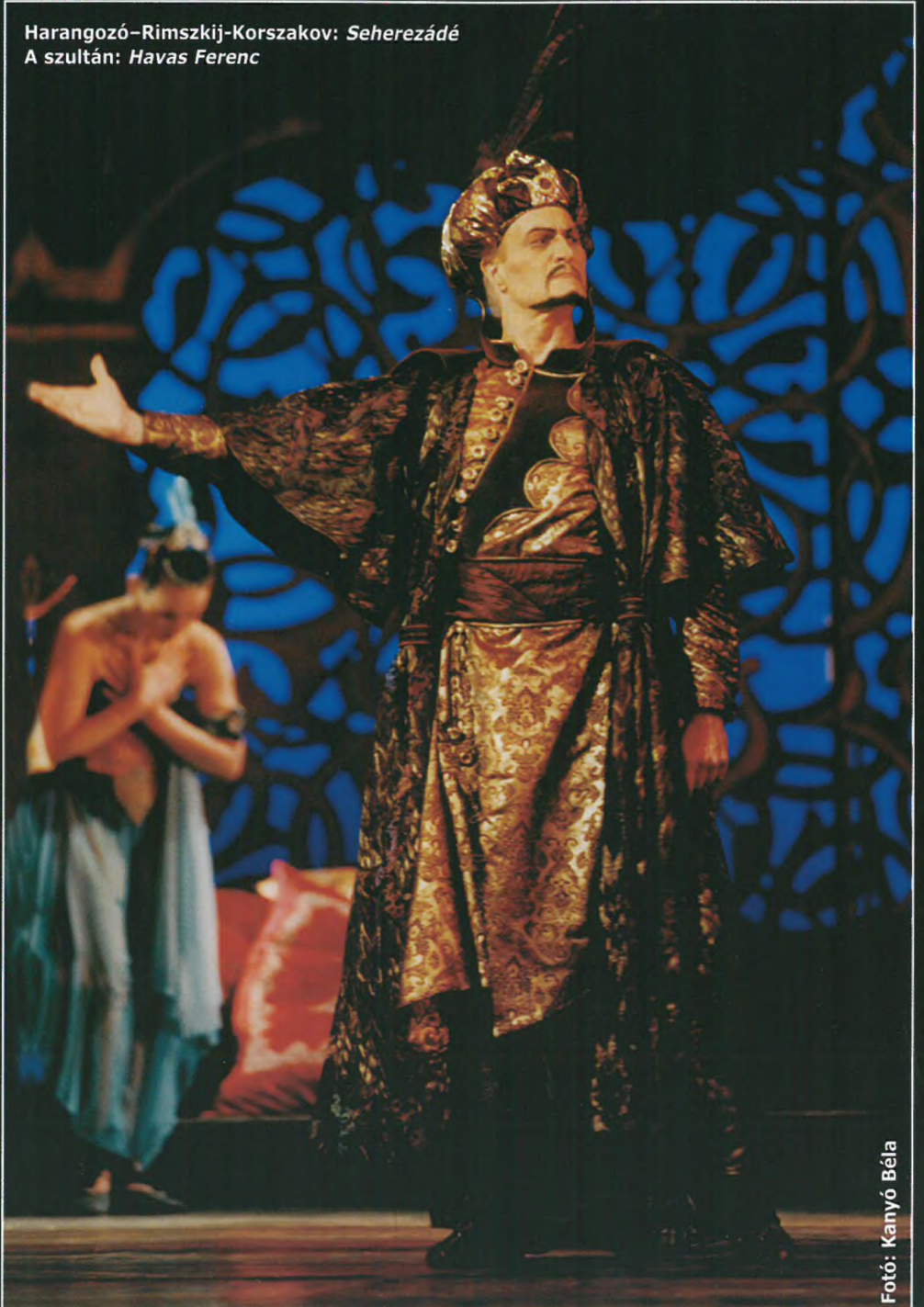
A Táncművészeti Főiskola rektoraként azon leszek, hogy legnagyobbjaink emléke élő példaként legyen jelen a szakmai oktatás mindennapjaiban.

Drága Feri! Mesterem! Nyugodj békében!

Ifj. Nagy Zoltán

*A Magyar Nemzeti Balett magántáncosa
A Magyar Táncművészeti Főiskola rektora*

Harangozó-Rimskij-Korszakov: *Seherezádé*
A szultán: *Havas Ferenc*

Fotó: Kanyó Béla

*Tisztelt Gyászoló család,
Hölgyeim és Uraim!*

Ismét egy legendás, Kossuth-díjas művész távozott közülünk, nagy úrt hagyva maga után.

Azon szerencsések, akik láthatták őt táncolni, sosem felejtik el. Eleganciája, egész lényének meggyőző ereje mindenkit magával ragadott. Havas Ferenc nemcsak a mozdulataival, hanem a mimikájával, sőt a tekintetével is képes volt elvarázsolni a nézőit. És nem csak fekete hajú, latinos külsejű fiatalemberként, hanem jóval később is, hiszen kiváló technikájának, idős korában is daliás megjelenésének és lenyűgöző színpadi személyiségének köszönhetően a fizikai lehetőségek idején túl is színpadra léphetett.

A balettirodalom szinte valamennyi férfi főszerepét eltáncolta Rómeótól Desiréig, Spartacustól Baptistáig. Csodálták őt Moszkva, London, Bordeaux és Párizs színpadain is. Mindemellett pedig rendületlenül tanított, zsúrizett és balettmesterként vezette az Operaház gyakorlatait és próbáit.

Volt ő Királyfi, Herceg, Cár és Szultán és nem csak a színpadon, hanem sokak szívében is. Havas Ferenc ugyanis nem csak művésznek volt nagyszerű és fáradhatatlan, hanem mint pedagógus és mint ember is. Sokan emlékszünk arra, milyen odaadóan küzdött első kislánya életéért, és hogy a tragédia után égi ajándéknak tekintette, hogy ismét gyermeke született.

Havas Ferenc csaknem 72 évet töltött közöttünk. Ez idő alatt gyerektáncosból mesterművésszé vált. Életműve rendkívüli. És sajnos rendkívül illékony is, hiszen a tánc a pillanat művészete. Ahogy Charles Baudelaire fogalmazta meg, *a tánc a karok és lábak költészete, a kecses és iszonyatos anyag maga, a mozdulat lehel bele lelket.*

De mi marad meg mindebből? Mi marad meg a mozdulatokból? Mi jut a mai fiataloknak, az utókor-
nak Havas Ferencből?

Reméljük, hogy a lényeg: a lelke és a szellemisége megmarad. Hiszen táncpedagógusként számtalan diáknak adta át tudását, hogy ők is ugyanolyan szépen és lendületesen mozogjanak a színpadon. Ha az ő tanítványait látjuk táncolni, gondoljunk arra, hogy kicsit ő is benne van minden mozdulatban. Az ő tünékeny művészete így – a tanítványok és a közönség által – lesz örök.

Az elmúlt szombaton a Rádióban elhangzott a vele készített utolsó beszélgetés. Hittel, bizalommal és optimistán nyilatkozott betegségéről, az emberi sorsról, a szakmáról és Istenről.

Az embernek óhatatlanul eszébe jut a 90. zsolttár két verse az „életnek meggondolásáról”

Kedves Feri!

Engedd meg, hogy a Minisztérium és a magam nevében, aki sok éven át közelről szemléltem pályádat, művészetedet, az ifjú táncosokkal való foglalkozásodat, ennek a zsolttárnak soraival kívánjak örök békeséget és nyugalmat.

*„Az embereket te meghagyod halni,
És ezt mondd az emberi nemzetnek:
Legyetek porrá, kik porból lőttetek.
Mert ezer esztendő előtted annyi,
Mint a' tegnapnak ő elmúlása,
És egy éjnek rövid vigyázása.
Kimúlni hagyod őket oly hirtelen,
Mint az álom, mely elmúlik azontól,
Mihelyt az ember felsejken álmából,
És mint a' zöld fűvetske a' mezőben,
A' melly nagy hamarsággal elhervad,
Reggel virágzik 's estve megszárad.”*

Isten Veled, nyugodj békében!

Dr. Manherz Károly
felsőoktatási szakállamtikár

Mindhárom beszéd 2007. március 8-án a Magyar Állami Operaházban, Havas Ferenc ravatalánál hangzott el

„A FOLKLÓR BENNE FOGLALTATIK

Találkozás Zoboki Gáborral, a Művészetek Palotája építész-

Zoboki Gábort biztosan sok mindenről kérdezték már mostanáig: építészeti stílusokról, tervezésről, épületek struktúrájáról, divatról, dizájnról, izlésről. De a néptáncról, amiről én kérdezem, már kevésbé. A művészetek iránti elhivatottságáról sem tudnak elegen.

Holott beszélgetésünk közben napnál is világosabbá válik: az interjú mottójául egyik legkedvesebb Noverre-idézetemet is választhattam volna.

Azt, hogy „A művészetek egymás kezét fogják!”

– Már nem is emlékszem, hogyan kerültem be a Bartók Táncegyüttes műhelyébe, Timár Sándorhoz, a Mestihez – kezd bele érdekesítően izgalmas történetébe Zoboki Gábor.

– Meglehet, csak egyszerűen, a gimnáziumi első év után vágytam valami másra, mint amit addig csináltam. Mert addig klasszikus gitározni tanultam; zongorázni, vezényelni és zenét szerezni. Vagy tán egy barátnak köszönhetem, aki elvitt egyszer a Bartókba? Mindenesetre akkor még a Toldi Gimnáziumban próbáltam, Timár Böske és Farkas Zoltán (Batyú) volt a táncmesterem, és pár hónap alatt felkerültem a nagyegyüttesbe. Én voltam a legfiatalabb, és amíg gimnáziumba jártam, addig én a Bartók Együttesben táncoltam. A mából visszanezelve elmondhatom, hogy rövid, még-

is nagyon meghatározó időszaka volt ez az életemnek.

– Sok-sok maradandó élménnyel...?

– El lehet képzelni: 17 éves emberként belevetettem magam a néptáncba. Fenn laktam a Szabadság hegyen, és egy pár csizmával a kezemben, üvöltő kutyák között mentem haza minden éjszakába nyúló előadás vagy vidéki turné után. Azután rengeteg helyre utaztam is. Abban az időben...

– Nem sportolóként, hanem táncosként..!

– Úgy bizony, táncosként. Megjártam Párizst, franciaországi fesztiválokat. Legendás és fontos korszakot éltem. Szokták is visszaidézni az osztálytársaim. Akkor már a bátyám is néptáncolt, s a Radnóti Gimnáziumban az egész osztályt elszórakoztattuk: egy csomó örült pasival, aki-

ket rávettem, hogy jöjjenek velem táncba is, roptuk a néptáncot az órák közti szünetben. A tanárok legnagyobb megdöbbenésére autentikus néptáncból volt hangos a folyosó.

Nagyon jóban voltam akkor a balettintézetekkel is.

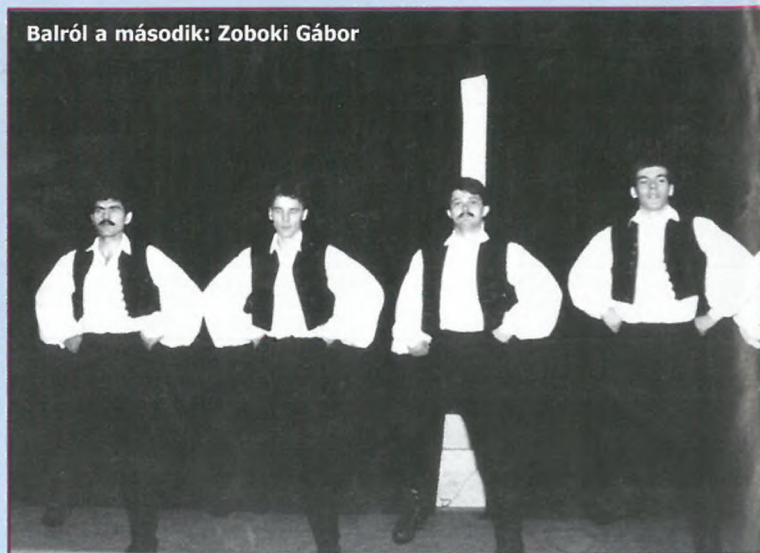
Annyira benne éltem ebben a világban, hogy Román Sándorék még mint balettintézetis néptáncotagozatos növendékek búcsúztatták a mi osztályunkat a ballagáson. A néptánc nagyon erős háttérrel adott nekem.

– És az érettségi már egyenesen az építészetbe vitte?

– Nem egészen. 18 évesen az ún. előfelvételizett építészeket, színészeket, jogászokat besorozták katonának. Érdekes módon, amikor a katonaság elvitt Pestről, és Zala-

Zoboki Gábor
a Zala Honvéd Táncegyüttes két másik táncosával magyar és orosz katonákat szórakoztat egy hadgyakorlaton

Balról a második: Zoboki Gábor

AZ ARCHITEKTÚRÁBAN!"

tervezőjével, a tánc világnapja alkalmából

egerszegre kerültem, a néptánc révén tudtam kimenekülni a reggeli torna és a legkülönbözőbb dresszúrák alól. Nekem egésznapi, 20 órás kilépőm volt a laktanyából. És ehhez Orsovsky István, a Zalaegerszegi élő és működő néptáncmester és koreográfus – a *Soci* – adott hihetetlen ernyőt azzal, hogy hat fiú újból megalapította a *Zala Honvéd Táncgyűttest*. Mi akkor fesztiválokra jártunk, és együttműködtünk az Orsovsky-vezette *Zala Táncgyűttessel*. Egy teljes évet töltöttem velük. Az autentikus néptánc után furcsa és újszerű volt bekerülni *Soci* műhelyébe, ahol forogni kellett, ugriani kellett.

– Meg elsajátítani a Molnár Pista bácsi-féle technikát, az expresszionizmust, a kifejező táncot ...

– Pontosan. Sőt, akkor még volt lehetőségük arra is, hogy a zalaegerszegi moziban táncelőadásokat is tartsanak, és tánc történetet is tanítottak. Úgyhogy én ott újfent a tánc bővületében éltem. De meg kell mondanom, hogy hiába néptáncoltam, már akkor Seregi Lászlóért rajongtam.

– Nem lehet véletlen összecsengés: ő is néptáncosként indult. Maga nyilván az operaházi Seregit ismerte.

– Igen, már az operaházi Seregit, és nem titok, hogy minden Spartacus-előadáson ott ültem, *A cédrusért* pedig mániákusan rajongtam.

– Egyetértek. Én A cédrusért egyenesen megőrülök. Azt tartom, hogy A cédrus a XXI. század magyar nemzeti balettje...És a napokban meghalt a zeneszerzője: Hidas Friyes.

– Igen..., hallottam. Pedig a zenéjét is imádom. És amikor Seregi Lászlóval, most a Művészetek Palotája kapcsán összeismerkedtem, ő emlékezett rám, hogy amikor a rendszerváltás utáni egyik október 23-án *A cédrus* részleteiből állt a díszelőadás műsora...

– Komolyan? Azon én ott voltam, és boldogan nyugtáztam, hogy végre valaki felismerte: ezzel kell ünnepelni. Ez még 1998-ban történt.

– Bevallom, ennek én vagyok az „oka”. Akkor én nagyon-nagyon har-

coltam azért, hogy *A cédrusból* menjen le legalább két részlet, köztük a darabot befejező *Zarándoklás a cédrusokhoz* című tétel. És Seregi meszt meg is ígérte nekem, hogy addig nem hal meg, amíg *A cédrus* ismét színpadra nem állítja.

– Akkor – rajta kívül – már ketten akarjuk! De térjünk vissza Magához!

– Miközben komolyan vettem a néptáncot, fél lábbal állandóan az operaházban ültem. Ott voltam a Seregi-féle Rómeó-főpróbákon, és minden nagyobb nemzetközi balettársulat vendégjátékán is. Érdekes módon *engem a balett vitt el az operához!* Mert fiatalon ugyan Beethoventől kezdve sok zenét hallgattam, és bevételeztem az összes Mozart-zongoraversenyt, ahogyan illik, s amire egy tinédzser önmagától képes. Vitrayhoz hasonlóan sok zenőről is meséli, hogy számára az opera nyitotta meg a komoly zenéhez vezető utat. De nálam fordítva történt, az opera később jött. A balett az oka, hogy bejártam az operaházba, ahol ki lehetett menni a tetőre, és sétálni a szobrok között. Ez nyilván még a felújítás előtti operaház volt, amihez nagyon erős érzelmi töltet köt, barátkozás és sok élmény.

– És mi lett a néptáncossal?

– A néptáncot úgy hagytam abban, ahogyan sodort az élet. Timár akkor már nem vezette a Bartók Együttest. Kb. akkor hagyta el, amikor elmentem katonának. Az Állami-ba kerültem, és nagyon lecsérlődött a társaság. Amikor hazajöttem Pesre, a Műegyetemre, már nem mentem vissza. Ugyanakkor elmentem *Jeszzenszky Endréhez*, dzsesszbalettire, és három éven át nála tanultam. Orsovsky ugyanis teljesen kimozdított, és elvitt a színpadi tánc felé. Meg kell mondanom, bár a Mestiről van szó, akkor is vaciláltam, hogy az alkatomhoz az autentikus folklórnál esetleg nem áll-e mégis közelebb a Molnár-féle technika? Hozzám, aki ha kell, a mai napig...

– Igen, látom: akár most is, bármit eltáncol!

– Hát egy méhkeréki párost tudok úgy egyesíteni egy rock and roll-al,

hogy nem sokan veszik észre! Egy szóval a mai napig van bennem egy táncos hév, és meg is ragadom az alkalmat, hogy mozogjak. De az az igazság, hogy a mindennapjaimban az aktív táncolásból mégsem maradt semmi.

– Gondolom, az építészet olyan súllyal telepedett az egész életére, hogy minden idejét elvette.

– Meg aztán az építészettel mellett zenét könnyebb volt csinálni.

– Csinálni, vagy hallgatni?

– Évek óta az *Iparművészeti Egyetem* kórusát vezetem, bár már azt is egyre ritkábban. Ennyi maradt az aktív zenélésből. Ugye, zongoráztam, zeneszerzést tanultam, zenetudós akartam lenni...Rengeteg sok vargabetű volt az életemben.

– Uramisten! Aki ennyire sokoldalú, annak tényleg nehéz lehetett eldöntenie, mit válasszon a szűzfélé közül, amihez mind volt tehetsége!

– Kétségtelenül átéltem a tipikus pályakezdői, tinédzserkori zavart: a Radnóti gimnáziumban biológia-fizika szak, felmerült az orvosi pálya, közben néptánc Timár Sándornál, közben – nagybátyjai örökségből – kezdődtek az otthoni rajzolások, közben felvételizés a Zeneakadémiára, utána Orsovsky, aztán a Műegyetem, amelynek a közepén kiléptem, és elkezdtem abszolút komolyan zenével foglalkozni. Végül is szülői szigor segített ahhoz, hogy a Műegyetemet befejezzem. Amikor kijöttem onnan, akkor már a *Hollerung Gábor* vezette *Akadémiai Kórustársaságban* énekeltem, és jártam velük a világot 6 éven át. Ha

össze kellene vetnem a néptáncos éveimet Hollerungékkal, sok különbséget nem látnék. Rengeteg a barát és az abszolút profi megnyilatkozás. A Bartók Táncegyüttessel olyan estéket éltem meg, hogy például a strasburgi katedrális tövében fél Strasburg ott ült, és örjögve nekünk tapsolt. Ezeket az élményeket nemigen lehet összevetni egy építészeti sikerrel, ami kevésbé zajos, és kevésbé zajlik a publikum előtt.

- De hiszen ez a frekvenciált épület: a Művészetek Palotája az egész életét összefogja! Minden terme Magyaról szól.

- Ez nagyon szép mondat volt. Az az igazság, hogy mindenki azt hitte, az én nagy líblingem a hangversenyterem. Ez így is van. De méltánytalanul sokat beszélünk inkább a hangversenyteremről, mint a táncszínházról...

- Mert az értelmiségi közvélemény Magyarországon inkább hangversenyéről beszél, és nem táncról.

- Ez igaz, de az élet a Művészetek Palotáján belül szerencsére nem ezt igazolja, mert az sokszínűség, ami a zene területén megnyilatkozik, a táncban is jelen van – hála Kiss Imrénének és Török Jolánnak.

- Itt a lényeg: csakis az ő személyes elhivatottságuknak köszönhető, hogy a közönség zenében, de táncban is nemzetközi választékot kaphat.

- Nos, a tánc, a zene, a képzőművészettel kiegészülve, olyan hármasság, amely valóban leírja egy kicsit az életemet. De ne legyen ennyire

személyes a Művészetek Palotája! Mert az, hogy Magyarországon egy ilyen összetett kulturális intézmény megjelenhetett, óriási jelentőséggel bír. Azok után persze, hogy már elkészült a Pompidou Központ Párizsban...

- Vagy a Kennedy Center Washington-ban, amelyre a palota engem emlékeztet.

- Így van, így van. Mindezek után nagyon késői vendég és kis öcsike ez a budapesti épület. Mégis, sem jómagam, sem a döntéshozók nem gondolták volna, hogy egy épületen belül ennyi művészet megfér. Ez az intendatúrának is nagy erénye.

A Művészetek Palotája külsőleg tudatosan nem egy hivalkodóan gazdag épület, míg belülről olyan sokarcú belsőépítészeti és technológiai háttérrel bír, ahol a művészetrajongók a változatosság okán jól érzik magukat.

Gazdasági szempontból szintén hasznos, hogy az egyik ágazat sikere hat a másikra. Mert ha már egy kiállításra eljövök, akkor észreveszem, hogy itt vannak a New York-i Filharmonikusok, és veszek rájuk jegyet, stb.stb. Ez tipikus *bevásárlóközpont-idióma!* A palota nem is más, mint egy *kulturális bevásárlóközpont* – ahogyan én hívom; lényegében az épület felépítése is ilyen: ahova megérkezünk, az egy nagy közös találkahely.

Ráadásul, a friss statisztikai adatok szerint – 365 estén – több mint 700 rendezvényt rendez a

ház. Saját rendezvényeket is tart, de akár még a *Magyar Nemzeti Balett* is átjön táncolni, holott az operaház a saját játszóhelye. Ez nekem óriási öröm, és a táncosoknak is páratlan kihívás. Miként a Pesti Broadway, vagy a Vígszínház helyett *nemzetközi táncprodukciók* is idejönnek a Tavasz Fesztivál alatt, ha szabad mondanom, a Fesztiválszínháznál kevésbé alkalmas színháztechnológiai körülmények közül. Ezek a produkciók ebben a térben sokkal jobban érzik magukat, mert hihetetlen lehetőség rejlik egy olyan színházban, ami mégiscsak táncra van tervezve, s ahol a színpadnyílást ennyire ki lehet nyitni annak ellenére, hogy csak 450 férőhelyes a terem.

- Bár sokszor nincs díszlet. Meglehet, a nézők a színházi hangulatot ezért másként élik meg, mintha a klasszikus értelemben vett kőszínházban lennének.

- Épp ez a kettősség a jó. A Vígszínházba jöjjön *Pina Bausch*, mert ott a Wuppertáli Táncszínház 3 estét megtölt. De a Holland Táncszínház fiatalabb kortárs csoportja, fehér díszletben, inkább ide való, és különben is, legfeljebb háromszor, 450 főt érdekel Budapesten.

A hangversenyterem esetében is mindig ezt hangsúlyoztam: nem vi-

Markó/Keveházi–Beethoven: *Emberi himnusz*

Fotó: Mezey Béla

tát kell látni abban, hogy „a Zeneakadémia vagy a Művészetek Palotája!” Az a jó, hogy egy ilyen város létezik! London, Párizs nem büszkélkedhet ennyiféle adottsággal. Milyen jó, hogy a Művészetek Palotájában ma Brucknerek szólalnak meg, Beethoven- és Brahms-szimfóniák, és amikor már Mozart-szerenádokról vagy zongoraestról van szó, akkor a közönség mehet a Zeneakadémiára.

– Mátis elterjedt a híre a Művészetek Palotájának. Nemcsak itthon ismerik, de egyre inkább külföldön is.

– És nem véletlen, hogy – egy osztrák cikk szerint is – a nemzetközi zenei játszóhelyek között igen előkelő helyet foglal el. Hasonló a helyzete, mint az operaháznak. Rengeteg a külföldi, de ami a legdöbbenetesebb, már a magyar közönség is otthon érzi magát. A koncerteken, nagyzenekari esteken csodálatig megtelik a nézőtér. Óriási dolog ez egy olyan világban, ahol minden fillér számít. És azt is jelzi, hogy létezik egy olyan kultúrkörben fölnőtt réteg, amelynek a tagjai nem nyomják be a tv-t esténként, mert nem érdekli őket, viszont hisznek a klasszikus kultúrában. (Magamat is közéjük sorolom.) És nem sznobizál, de olyan erőt s hitet rendelnek hozzá, ami számukra fontos.

– Eszerint a Művészetek Palotája, mint tett, mint új játszóhely, ehhez nagy mértékben hozzá is járul!

– Feltétlenül. Sőt, sokkal frissebb dolgok történnek benne, mint akár a Metropolitanben. Ha odamegyek, egy múzeumban érzem magam azal együtt, hogy Placido Domingot hallgatom, s ahol a közönség meg sem várja, hogy összemessen a függöny, máris húz ki a büfébe. Ezzel most arra szeretnék utalni, hogy ne legyünk annyira elkeseredve, és ne panaszkodjunk „csak”. Mert a budapesti közönség egy-egy itteni produkció után szétveri a házat; az embereknek van kedvük idejönni akkor is, ha a 2-es villamos csak félóránként jár, meg nehéz parkolni, meg nyers a környezet stb.stb. A közönség mégis hűséges!

– Valóban: vajon mikor készül el már az infrastruktúra? Hány évig marad ez egy kulturális sziget, amit a jóisten odapottyantott egy pusztá középre?

– Nos, a magam részéről egy olyan városközpontot terveztem, ahol egy kongresszusi központ eljövetele is várva volt, de nem történt

meg. Az pedig, hogy elkészüljön, a jelenlegi gazdasági helyzetben bizonytalan! Holott az épületek együtt akkor képeznének egységet. Én azt mondtam: ezen a helyszínen egy prózai színház, egy kortárs művészeti múzeum, egy befogadó hangversenyterem és táncszínház van együtt, amihez – szállodával és termálfürdővel – még egy kongresszusi teremnek is járulnia kell, hogy valóban kialakulhasson egy igazi városközpont.

Most már kimondhatjuk, hogy mindez – mégpedig politikai és nem szakmai döntés okán –, elmaradt! Elég kegyetlenül és kellemetlenül a Művészetek Palotájára nézve, amely ezáltal sziget maradt, zárvány maradt; a felmerült problémákat pedig önmagában nem tudja megoldani. Mert nem a Művészetek Palotája büdösje, meg nem a Nemzeti Színház büdösje az, amelyből rendezni kellene ezeket az anomáliákat.

– Hanem a kormányé és a városé...?!

– Pontosan. Több politikai oldalnak kellene összefognia, hogy mielőbb megoldódjon a helyzet, látva, hogy a kultúrában mennyi erő van.

– Mintha magukra hagynák a nézőket.

– Hát az biztos, hogy külföldön, más nagyvárosokban ennyi kellemetlenség a közönség részéről is elfordulást kiváltó tényező lenne. Mert olyan körülmények között, amelyben a két színház ma van, valószínűleg ezek az épületek *nem tudnának működni*. De a magyar kultúrában és a közönségben olyan mérhetetlen életképesség van, hogy mégis működnek! A magyar közönségre egyébként ez a jellemző! A Budapesti Kongresszusi Központba is eljártunk hangversenyt hallgatni évtizedeken át egy legyező alakú terembe, ami konferenciára és nem hangversenyre lett tervezve, mert csak ott tudtunk leülni 1600-an! Most meg ugyanaz a közönség átköltözött a soroksári Dunaparttra, és tessék, majdnemhogy sikk eljönni a Művészetek Palotájába! Ez jó, de nem normális. Nem lehet fából vaskarikát csinálni.

– A Művészetek Palotája egy pompás épület, amelyben rengeteg természetes anyag van, de mind új távlatokat, szinte szárnyakat kap benne. Vajon nem érzi-e azt, hogy az al-

kotói útja, módszere hasonlít Bartókéhoz? Aki elkezdte a népzene gyűjtését, és lett belőle egy Fából faragott királyfi, egy Táncszvit. Magánál az autentika és a természetközelség átértékelődött, és hosszú, transzcendens utat bejárva jutott el egy absztraktabb világig. Nem tudom, a többi épülete igazolja-e azt, amit érzek. Vagy a Művészetek Palotája kuriózum a pályáján?

– Az építészet alkalmazott művészet. Fischer Ádámot tudnám idézni, aki példaként említi, hogy míg Wagner egy életen át írta a germán mondavilágból az operáit, addig Haydn megrendelésre dolgozott, és abból alkotott zseniálisat, amire megrendelést kapott. Nos, az építész kivétel nélkül „Haydn”. Olyan építész nincs, aki csak úgy épít. Én sem. Magyarán a Művészetek Palotája inkább arra egy jó példa, hogy hogyan lehet ötvözni az én kulturális háttérmet egy technológiai szükségességgel, amit egy építésznek tudnia kell.

De itt mégis nagyon érdekes hangot ütött meg, kedves Zsuzsa. Mert a folklór benne foglaltatik az architektúrában. A kollégáimnak is sokszor elmondom, hogy bartóki szinten törekedjünk építészettel csinálni, áttranszponálva a folklór világát, mint ahogy ő tette a zenében, legyen bármennyire is nehéz. Amikor azt mondjuk, hogy a Művészetek Palotája egy hangszertest, hogy líra alakú a nézőtere, vagy hogy a Fesztiválszínház fala – az erdélyi Ambrus Sándor ihletésére – egyetlen sűrű sötét erdő, akkor olyan átirásokról beszélünk, amelyekre Ön gondolt, s amelyeket a kortárs nemzetközi építészet is jól ismer.

A tánc világnapja alkalmából pedig mi sem aktuálisabb, minthogy a nagy francia koreográfus, Noverre nyomán azt kívánjam: igenis, a művészek és a művészetek – a természet közelségében maradván – fogják meg egymás kezét. És ne csak a Művészetek Palotájában.

Kaán Zsuzsa

„SZÜKSÉG VAN ERRE A SOKSZÍNŰ KÉPZÉSRE!”

Vizsgakoncert előtti beszélgetés Zórándi Máriával

A IX. Néptánc-színházi tánc szak végez idén a Magyar Táncművészeti Főiskolán. Vizsgakoncertjüket április 12-én tartják az Erkel Színházban. A háromrészes műsor szerkezete is jól mutatja, hogy az itt végzett táncművészeknek mennyiféle stílusban kell otthonosan mozogniuk.

A programot természetesen dr. Jakabné Zórándi Mária, tanszékvezető főiskolai tanár, a tanítványokat s az együtteseket legjobban ismerő mesternő állította össze tanártársaival. Vele beszélgettem a főiskola Kazinczy utcai épületében az előkészületekről, a tagozatról és a diákok jövőjéről.

– Nem izgulsz a közeli időpont miatt? Eddig mindig május-júniusban volt a vizsgakoncert. Fel tudtak készülni a fiatalok, elkészültetek mindennel?

– Valóban szokatlan kicsit ez a korai dátum, de ezt a lehetőséget kaptuk az Erkel Színháztól, ami júniusban bezár. (Egyébként a többi színház megfizethetetlen árat mondott.)

Így erre az időre kellett időzítelnünk a koncertszámok betanulását és kigyakorlását. Szerencsére a végzősök már tavaly érettségiztek, csak a szakmai munkára koncentrállhattak, persze a főiskolai tanulmányok mellett. Rendeztünk egy főpróbát is március 27-én, igaz, nem élő zenére, de a Nemzeti Táncszínházban mégiscsak bemutattuk már a műsort. A maradék időben az ott vétett hibákat kijavíthatjuk, és magabiztosabbá tehetjük táncosainkat.

– Hogyan épül fel a vizsgakoncert? Milyen szempontok vezettek a műsor összeállításánál?

– Az első rész természetesen a néptánc tanulmányokon alapszik, hiszen *Rábai Miklós* javaslatára jött létre ez a képzés 1971-ben, az akkori Állami Balett Intézetben, *néptánc-tagozat* néven. Szinte hagyomány már, hogy az ő egyik művével, a Kodály zenéjére komponált „örökzöld” *Kállai kettőssel* nyitjuk a műsort. Utána a kezdetektől 1983-ig itt tanító, és jelentős tanítványokat kinevelő Tímár Sándor *Kartali bukása* következik. Ezt Juhász Zsolt autentikus koreográfiája, a Sárpa-

taki táncok követi. A másik hajdani mester és kitűnő koreográfus, Györgyfalvy Katalin *Játék* című számát is sikerült megkapjunk (Rossa László zenéje). Nagy örömmre a mesternő is megnézte, és beszélgetett a fiatalokkal a mű gondolati világáról. A tagozat jelenlegi mestere, Végső Miklós koreográfiái (Szatmári, Kalotaszegi táncok) adnak lehetőséget újabb nagy létszámú együtt táncolásra, alkalmazkodásra, illetve zárják a műsorrészt. Közöttük Foltin Jolán egyik remeke, az *Ugrós lány* kiváló szóló feladat egy fiatal párnak. Érdekesség, hogy egy diákunk, Gyurka Gergely néhány társával gyűjteni volt Erdélyben, Örkön, egy cigány faluban, – ahonnan a virtuóz láb- és testcspásokból épülő tánc az egész magyarországi néptáncmozgalomban elterjedt az elmúlt években – és ebből egy koreográfiát is készített. Diákjaink házi koreográfus versenyeken eddig is készítettek számokat, pl. az előző tagozat vizsgakoncertjére egy 3 páros tangót, de a legbüszkébbek most az I. Berlini Táncolimpián, 2006 januárjában elnyert I. helyre vagyunk.

– A II. rész hagyományosan a balett és modern technikák nyelvén készült koreográfiáké. A III. részbe szokott kerülni minden egyéb stílus: a néptánc alapú dramatikus feldolgozásoktól a revüig, hiszen annyiféle irányzatba kóstoltak bele az 5 év alatt. Milyen alkotók száma-it láthatjuk?

– Szigeti Oktávia, Jurányi Patrick, Topolánszky Tamás és két előző ta-

gozatos (Ferkó Dóra, Hernicz Albert) koncertszámai mellett Eck Imre Requiemjéből az *Agnus Dei*-t, Vámos György *Rómeó és Júliájából* a báli jelenetet táncolják növendékeink. A III. részben valóban a táncszínházi, dramatikus, illetve színpadi tánc jellegű koreográfiák adnak kibontakozási lehetőséget diákjainknak. Így Zsuráfszky Zoltán (Muzsikás Együttes) *Fordulj kedves lovam*, Szappanos Tamás (Sebő Ferenc zenéje) *Egyedül* című száma, Mihályi Gábortól (Nikola Parov zenéjével) 2 részlet a *MÁNE Naplegenda* című műsorából és Gombai Szabolcs *Eleki örülete* a Honvéd Együttes *Mozgásörületek* című műsorából. Végül Román Sándor *Angyalian ördögi* címmel (Rossa László zenéjére) állított össze részleteket az ExperiDance Társulat repertoárjából.

– Mindig gond volt a jelmezek kölcsönzése a különböző együttesektől. Ha pedig futó repertoárszámot választottatok, arra szüksége lehetett az együttesnek is éppen. Mostanra ez hogyan oldódott meg?

– Van már néhány saját kosztümünk is pl.: székellyföldi és kalotaszegi, valamint néhány variálható mellény és kötény egy alapruhához. Sok kis fellépés alkalmával határozottuk el annakidején, hogy a Főiskola tulajdonában is kell jelmeznek lennie. Így sokkal könnyebb megjelenünk különböző versenyeken, fesztiválokon és kiskoncerteken. A Rábai Alapítványba fizetik és fizették be fizetésük 1%-át a szülők az évek folyamán erre a célra.

- Manapság a kultúrából kivonul az állam, egyre kevesebb tánc-együttes éli túl a pénztelenséget, úgy, hogy ne kelljen létszámot csökkentenie. A most végző 13 lánynak és 11 fiúnak milyen lehetőségei vannak az elhelyezkedésre? Az együtteseket érdekli-e a sokféle képzésben részesült táncos növendék?

- E tekintetben szinte most először több a felkínált hely, mint amennyi táncos végez. Persze mindenhol a legjobb táncos kell, és bizonyos helyekre többen szeretnének menni, mint, ahány hely van. De jó kezdet, hogy szakmai gyakorlatként már most 6 ösztöndíjas ismerkedhetett a profi együttesekben zajló munkával, esetleg leendő munkahelyével: a KFKI Kamaraballettben, a Madách Színház Tánckarában, a Honvéd és a Budapest Együttesben. 2 fiú Amszterdamba szerződött az EuroPAS-díjas nemzetközi folklóregyüttesbe. Összesen 10 helyről érdeklődnek végzőseink iránt, ami maximálisan bizonyítja, hogy erre a sokszínű képzésre szükség van!

- Gondolom, a balett- és néptáncórák adták továbbra is a tananyag gerincét. Hogyan kapcsolódott ehhez a többi táncanyag?

- A napi másfél óra balett (szombaton is) alapképzés mellett heti 10 óra néptánc volt. Ezen kívül kurzus-szerűen „adagoltuk” nekik a modern tánctechnikákat, flamencót, Román Sándor ExperiDance-es stílusát és sok minden mást. Igaz, ahogyan kinyílt számukra a világ – hazai és külföldi ösztöndíjak, kurzusok által – egyre bizonytalanabbak lettek. A sokból nehéz a választás.

- Sokféle stílussal, és alkotói módszerrel már II. évfolyamos koruktól találkozhattak. Szerepeltek az Operában (Jenufa, Székelyfónó), a Pesti Színházban (A dzsungel könyve), tavaly a Sportaréna-ban (Árpád népe), nyáron a Duna Karnévalban. Ennek köszönhetően színpadi tapasztalatokkal, rutinnal már biztosan rendelkeznek, de egy kész közösségbe is be kell illeszkedniük az 5+1 év iskola után...

- Kikerülve egy zárt iskolai közösségből, valóban már mindenki maga igazgatja saját szakmai útját. Az esélyt pedig, hogy nyitott, érdeklődő személyiséggé váljanak, úgy hiszem, a főiskola minden növendéknek megadta.

Truppel Mariann

Részletek a 2006 őszen megtartott „Kiskoncertből”

Fotók: Kanyó Béla

EURÓPAS-DÍJAS: BAJÁRI LEVENTE

„Büszke vagyok arra, hogy nemcsak egy stílusban tudok megmozdulni!”*

*(Az alábbi interjú lapunknak az EuróPAS-díjhoz tartozó médiaajándéka. – A szerk.)

A díjat Seregi László adja át

Fotó: Kanyó Béla

Bajári Levente, a Magyar Nemzeti Balett fiatal szólistája 2006-ban vehette át a Táncművészet Szakmai díját, az EuróPAS Magyar Táncdíjat. A közönség legutóbb az *Elfújta a szél* című, nagysikerű Pártay-darabban láthatta az ifjú táncost, aki hamarosan koreográfusként is bemutatkozik a *Kortárs csillagok* című modern esten.

– **Honnan jött az ötlet, hogy táncos leszel?**

– Örökmozgó gyerek voltam, de a művészetek is mindig közel álltak hozzám. Már gyerekkoromban zongorázni tanultam, és ügyesen rajzoltam. Családi barátunknak volt egy lánya, aki a Balettintézetbe járt, és rendszeresen bemutatót tartott a családi összejöveteleken. Ez volt az első találkozásom a szakmával, amely már akkor rabul ejtett. Több százan jelentkezünk, és bár semmilyen előképzettségem nem volt, mégis rögtön felvettek. Harmincan indultunk az évfolyamban, végül hatan végeztünk.

– **Rögtön felvettek, ezek szerint jó adottságaid voltak?**

– Épp ellenkezőleg: szűk voltam, alig tudtam előrehajolni. Nem volt lent a spárgám, ezenkívül zömök voltam és hizásra hajlamos. Az első pár év nagyon nehezen ment, küszködtem-kínlódtam, és egyáltalán nem volt sikerélményem. De sokat segítettek a barátok, amelyek az Intézet kollégiumában költettek. 10 évig ugyanis kollégiumban laktam, amiért igazán hálás vagyok, mert én, az amúgy elkényeztetett srác, a család kedvence önálló lettem, és megtanultam a saját lábamra állni.

Aztán 4. évfolyamos koromban hirtelen megnyúltam, már nem volt probléma az alkatommal, de még mindig sokat kellett dolgoznom azért, hogy a jobbak között lehessek. A 6. évfolyamtól *Sárközi Gyula* lett a balettmesterem, aki fantáziát látott bennem, és háziversenyeken indított. Az egyiket meg is nyertem. Ettől kezdve már én is biztos voltam abban, hogy a balettmű-

vészettel hosszútávon szeretnék foglalkozni.

– **Egy év múlva már az Operaházban táncolhattál...**

– Így igaz. Abban az évben olyan kevés férfitáncosa volt a színháznak, hogy *Szakály György* balettigazgató az Intézetből egyik évfolyamtársammal, *Csonka Rolanddal* együtt ösztöndíjas-ként leszerződtetett a társulatba. Az iskolai oktatás után bejártunk az Operába, betanultuk a karszerepeket, majd be is állítottak minket mindenféle darabba. Fantasztikus lehetőség

volt ez egy kamasznak, ezen kívül nagyszerű színpadi rutint is adott, és még pénzt is kerestem. 16 évesen saját fizetésem volt, eltartottam magam és a kollégiumi díjat is én fizettem. Tehát komoly terhet vettem le a szüleim válláról.

– **Eszerint nem volt kétséges, hogy a friss balettművész-diplomával az Operaházhoz szerződj!**

– Valóban nem, és nem is csalódtam. Bár az első két évben én is sokat ültem a rúd alatt és csak operabetétekben táncoltam, de azért mindig

Forsythe-Williems:

Középre...Kissé megemelve Bajári Levente és Volf Katalin

Fotó: Kanyó Béla

használtak. Látták, hogy gyorsan tanulok, és előbb-utóbb komolyabb szerepeket is kaptam. Seregi László is éveken keresztül mellettem a folyosón, meg-megjegyezve: „Milyen szép ez a fiú! Kellene vele valamit csinálni!” Végül a Szentivánéji álom *Lysandere* volt az első szóló szerep, amit tőle kaptam. Közben *Harangozó Gyula* balettigazgató – akinek szintén nagyon sokat köszönhetek –, úgy gondolta, hogy modern darabokban is érdemes lenne engem kipróbálni, így jöttek a *Forsythe*- és *Van Manen*-estek.

Én nagyon büszke vagyok arra, hogy nemcsak egy stílusban tudok megmozdulni. Mindig azt mondták rólam, hogy jó a stílusérzésem, hogy rögtön veszem a lapot. Ha kell, „spanyolos” vagyok, mint a Don Quijote Espada-ja, vagy éppen lírai szerelmes, mint Rómeó.

– **Ezt a főszerepet nagyon fiatalon kaptad meg. Hogyan tudtál rá felkészülni?**

– Mondják, sokat segít, ha az ember a saját életéből merít tapasztalatot, de én 24 évesen aligha voltam halálosan szerelmes. Ilyen szempontból tehát nem volt könnyű dolgom, de utánaolvastam, megnéztem Zefirelli csodála-

Román-Bartók: *A fából faragott királyfi*
A címszerepben: *Bajári Levente*

tos filmjét, figyeltem az előadásokról készült videókat, a „nagyok” mozdulatait, gesztusait, akik annak idején sokat táncolták ezeket a szerepeket. Ezenkívül természetesen nagyon sok múlik a betanító balettmesteren, ebben az esetben Seregi Lászlón, aki mindent megmutatott. Ebből tudtam igazán méríteni. Egy táncosnál nagyon fontos, hogy meg tudja oldani a technikai feladatokat, de szerintem legalább ennyire jelentős a színészi játék is. Én úgy érzem, nekem mindig is ez volt az erős-

ségem. Én sohasem a bravúros szerepeket kaptam, hanem inkább a karakter szerepeket. Úgy is fogalmazhatnék, hogy amolyan karakter-szólista vagyok, akinek az a feladata, hogy a játékaival varázsolja el a nézőket.

– **Mint legutóbb az *Elfújta a szél* Rhett Butler-eként. Nem volt furcsa számodra, hogy egy sokkal idősebb, érettebb karaktert kellett eljátszanod?**

– Pártay Lilla *Anna Karenina*-jában már volt hasonló feladatom, amikor Karenint táncoltam, aki egy korosodó úr. Az egy dolog, hogy kapsz egy jó sminket, de Karenin egy meggyötört ember, az élet fájdalma tükröződik az arcán, ezért ezt a figurát nem lehet energiától kicsat-

tanó módon táncolni. Úgy éreztem, beérett a szerep, és Lilla is elégedett volt a játékkal. Az *Elfújta a szél*-nél számítottam rá, hogy megkapom Rhett Butler szerepét. Lillával nagyon szeretek együttműködni. Tudom, hogy bízik bennünk, és látja a végkifejletet is, amihez ő segít minket hozzá. Én egyre jobban szeretem ezt a szerepet, csak azt sajnálom, hogy nincs belőle több előadás, mert egy táncos is akkor fejlődik, ha mind gyakrabban adhatja elő ugyanazt a figurát.

Lukács-Glass: *Örvény*
Bacsikai Ildikó és Bajári Levente

Fotók: Kanyó Béla

– Nagyon szeretem az Operaházat, széles a repertoár és rengeteget dolgozunk. De vannak periódusok, amikor éppen nincs annyi munka és az ember szereti másban is kipróbálni magát. Évekkel ezelőtt *Ladányi Andrea*, aki már akkor is elismert alkotó volt, felkért, legyek a partnere egy készülő darabjában. Nagyon élveztem a közös munkát, az új közeget.

Tavaly *Horváth Csaba* is felkért, hogy szerepeljek az *& Echo* című, *Sosztakovics* zenéjére készített darab-

– Akad-e olyan szerep, amire nagyon vágyasz, és még nem táncolhattad el?

– Hát ez egy jó kérdés! Legtöbbször, amikor kinéztem magamnak egy szerepet, mondván, ezt úgy szeretném el-táncolni, az az érdekes a dologban, hogy általában ezeket később el is táncolhattam. Ugyanígy vágytam a *Rómeóra*, vagy a *Crassusra*. Talán *kettő* azért mégis volt: már be is próbáltam a darabot, mégsem táncolhattam el *Van Manen Őt tangójának* a férfiszó-lóját. Pedig ez egy gyerekkori álmom, és repertoáron is volt nálunk, de mivel 3 egyfelvonásos *Van Manen*-darabból állt az est, és én mindkét másik egyfelvonásosban szerepeltem, ez már túl sok lett volna. Nem szólhatott az egész est rólam, meg hát nem is bírtam volna fizikailag. A másik nagy álom pedig az *Anyegin*. *John Cranko* jogörökösei nagyon szigorúan veszik a szereposztást. Jönnek, válogatnak és még a legnagyobb táncosoknak is képesek nemet mondani. A szereposztáskor nálunk is nagy volt az izgalom. Még a Kossuth-díjas művészeink is izgatottan várták a döntést. Én a harmadik szereposztásban kaptam meg a címszerepet, és nagyon sokat próbáltam is a betanító balettmesterrel: *Ivan Cavallarival*. Úgy éreztem, sokat segített, és nagyon bízott bennem. Szerette volna, ha én is előadhatom. De csak egy színpadi próbáig jutottam el, *Hágai Katalin* partnereként. Sajnálom, hogy lejárt a jogdíj, mert gyönyörű a darab, és minden nagy európai színház repertoárján ott van. Nem bánom, ha évek múlva táncolom el, érettebb fejjel, csak hogy nem tudom, vajon lesz-e rá lehetőségem.

– Gyakran szerepelsz modern koreográfusok darabjaiban is. Ez azért van, mert nem vagy eléggé lekötve és bőven van még szabad kapacitásod, vagy mert ilyen sokoldalú vagy, és más stílusokban is helyt tudsz állni?

Pártay-Dvořák: *Elfújta a szél*

jában, amelynek nagy sikere volt, jó kritikákat kaptunk, fesztiváldíjakat nyertünk, ezért idén megint dolgoztam *Csabával*. Úgy gondolom, hogy amíg az operaházi munkáimmal egyeztetni tudom ezeket a vendégszerepléseket, és van rá energiám, addig csinálom. Ha modern koreográfusokkal dolgozol, utána már sokkal könnyebben alakítod ki a saját stílusodat.

– Úgy látszik, ez már sikerült is, hiszen a Magyar Nemzeti Balett egy modern esttel vesz búcsút az Erkel Színházról, ahol te is koreográfusként debütálsz.

– A *Fiatalkoreográfusok Estje* az együttesünkben már több éve folyó műhelymunka, amely kezdetben a táncosok kísérleti stúdiómunkájának indult, de szép lassan igen tehetséges alkotók nőttek ki ott magukat. Idén lehetőségünk van arra, hogy az Erkel Színház repertoárjába is behozzuk ezeket a műveket. Máshol két kezüket összeteszük a táncosok, hogy színpadot kapjanak, és saját darabot csinálhassanak. Ezt a lehetőséget örültség lenne nem kihasználni.

Nekünk a Balett Intézetben annak idején egyáltalán nem voltak modern óráink. Lőrinc Katalin tartott időnként *Graham*-technikát, de azt is fakultatív jelleggel. Ezért aztán csak abból tudunk meríteni, ami a saját testünkben van. Én az évek során dolgoztam *Egerházi Attilával*, *Juronics Tamással*, *Barbai Ferencsel*, szerepeltem *Van Manen* és *Forsythe* darabjaiban. A közös munkák során kialakul az ember egyéni mozgásvilága. Persze elég nehéz olyat alkotni, amit még sehol nem láttál a világon, de azért mindig van rá lehetőség. Úgyhogy próbálkozom.

Kálmán Tamás

Scarlett: *Anna Tsygankova*
Butler: *Bajári Levente*

Fotók: Kanyó Béla

ATLANTÁTÓL (BUDA)PESTIG FÚJTA A SZÉL

Pártay Lilla táncjátékának ősbemutatója az Operaházban*

Margaret Mitchell nyomán

III. 23.

Scarlett: Popova Aleszja
Melanie: Volf Katalin
Ashley: Cserta József

Fotó: Mezey Béla

Dvořák IX. szimfóniájának tételeiből és a cseh romantikus zeneszerző kamaraműveiből Medveczky Ádám állította össze az *Elfújta a szél* zenéjét oly módon, hogy nemcsak hangulatteremtés gyanánt, nemcsak kiváló ritmikai alapanyag volta miatt szolgálta a koreográfiát, hanem egyenesen ihletője is lett. Dvořák épp amerikai tartózkodásán szerzett benyomásait, az ottani harsány stílushatárokat is beolvasztotta – nem véletlenül – *Új világ* címen ismert szimfóniájába. Az operaház zenekara lendületesen játssza Medveczky pálcája alatt. A vészjósló, drámai momentumokat pedig Rácz Zoltán ütőhangszeres zenei fragmentumai nyomatékosítják invenciózus képzelőerővel (az *Amadinda* Ütőegyüttes játékában).

Pártay Lilla, a hajdani primabalerina természetesen a klasszikus balett koordináta-rendszerében készítette koreográfiáját. Munkájában lépten-nyomon érezni a női psziché megkapóan lírai megnyi-

latkozásait s a női „kézművesség” – a „csipkehorogoláshoz” hasonlatos – aprólékos kimunkáltságát, a szerelmi jelenetek finom poézisét, sejtelmességét, mi több, a női szemre valló szemléletmódot. Főként az enteriőr, a mikroklíma közegében érzi otthon magát, a belső drámák kivetítésében. Valamiképpen belülről és nem felülről, nem szélesebb horizontról tekint a történésekre, még akkor sem, amikor az amerikai Dél és Észak közötti polgárháború (regénybeli) jeleneteit fogalmazza táncszínpadra. E momentumokban is a belső dráma izgatja, az emberi kapcsolatok, elsősorban Scarlett és férfi partnerei duettben megjelenő konfliktusai. A külvilág már elnagyoltabban, vázlatosabban, esetenként sematikus figurák képviselésében jelentkezik, persze a kényszerű színpadi sűrítés is okot szolgáltat erre. Hogy érthetőbb legyek: Seregi László erőteljesebben társadalmi töltetű, szélesebb-mozgalmasabb freskóira utalnék az *Elfújta a szél* illusztra-

Scarlett: Popova Aleszja
Melanie: Volf Katalin

tívabb cselekményfűzéréhez képest. Való igaz, egy – akár nagy szereposztású – Shakespeare-drámát is könnyebb táncjátékká átdolgozni, mint egy szerteágazó regényt. Az interiorizálás mellett egyes jelenetekben ugyanis elkelne a nagyobb ívű képzeletlőerő. Ez megmutatkozik a férfitáncosok feledhető jeleneteiben is.

A koreográfus erőssége a kettősök és a drámai helyzetben örvénylő hősök szólójának megkomponálásában van. Popova Aleszja (Scarlett) és Volf Katalin (Melanie) kifinomult művészetében mindez visszhangra talált. Popova temperamentumos, fájdalomában drámaian viaskodó lényt formál; kifogástalan technikával, pazar virtuozitással, intenzív átéléssel táncolja végig a szerepét, és – hatalmas feladatát látszatra könnyedén abszolválva – voltaképp vállán hordozza az

egész előadást. Nem kétséges: e modern asszony drámája életküzdelmének megjelenítésével Popova Aleszja pályája újabb csúcsához érkezett. Személye körül örvénylik minden, ami a színpadon történik. A férfi szereplők óhatatlanul árnyaltabbak, egy-két vonással ruházta fel őket a koreográfus, s jóval kevesebb teret kapnak, mint a táncosnők. Pe-

Melanie: Volf Katalin
Ashley: Cserta József

Tánckép az I. felvonásból – Magyar Nemzeti Balet

Scarlett – első férjével,
Charles-szal:
Popova Aleszja és
Macher Szilárd

Rhett Butler:
ifj. Nagy Zoltán
Belle Watling:
Keveházi Krisztina

Scarlett – második férjével,
Mr. Kennedyvel:
Popova Aleszja és
Szakály György

Fotók: Mezey Béla

dig manapság a balettben már jóval fantáziadúsabb táncokat kapnak a férfi szereplők, mint az egykori hercegek szólóiban. Hálásabb feladattal talán ifj. Nagy Zoltánt (Butler) bízta meg Pártay Lilla, aki jellemformáló képességével és rutinjával könnyedén teljesíti is. Cserta Józsefnek (Ashley) egyértelműen csak a líra marad, legszebb jelenete a Scarlett-Popovával való – kínzó vágyban és lelkiismeret-furdalásban fogant – pas de deux-je a II. felvonásban. Volf Katalin szelíd, harmóniát sugárzó Melanie-ja nem véletlenül tartja rabul Ashley szerelmét a vad Scarlett ellenében. A balerina bensőséges lírával, táncának puritán szépségével sejteti a – végül – betegség gyötörte Melanie lényének tisztaságát. Szakály György néhány rövid jelenet erejéig, határozott ecsetvonásokkal állítja elének Mr. Kennedy figuráját. Karakterek, alkalmak, színpadi helyzetek szabják meg Schaffer Judit lenyűgöző jelmezeit, amelyek a XIX. századi Atlanta viseletének jegyeit hordják magukon, ugyanakkor meg-

Scarlett – harmadik férjével,
Rhatt Butlerrel:
Popova Aleszja és
íj. Nagy Zoltán

ELFÚJJA A SZÉL

Fotók: Mezey Béla

ejtően kifinomult ízlésre, kreatív továbbgondolásra, friss képzelőerőre vallanak. A magam részéről viszont kevésbé helyhez kötött, nagyvonalúbb és kevesebb szuggesztív díszlet- és látványelemmel variálható színpadképet igényelnék, mint amelyet Kézdy Lóránt környezetként megjelenít. Összbenyomásként az előadás az érzelmek fűtöttsége, a délies temperamentum által átítatott s a poézis szötte koreográfia élményével ajándékozta meg a nézőt.

Metz Katalin

*Cikkünk a Magyar Nemzet 2007. március 26-i számában megjelent kritika másodközlése a szerző hozzájárulásával (A szerk.)

NEM MIND ARANY, AMI FÉNYLIK

Maria Serrano fellépése a Jövő Házában

Pontosabban, nem minden előadás jó attól, mert külföldi. Avagy nem minden flamenco jó attól, mert spanyol. Mi magyarok azonban, hajlamosak vagyunk egyfajta sznobizmusra, és olykor elfelejtünk látni a szemünkkel és hallani a fülünkkel. A közönség vadul tapsol még akkor is, ha némileg érzi, hogy valami nem stimmel az előadásban.

Mindezt kénytelen vagyok megállapítani, mielőtt a Tavaszi Fesztivál egyik jó előre beharangozott és „világpremiernek” kikiáltott estjéről véleményt mondok: a Maria Serrano által fémjelzett előadásról van szó, amelyet a Jövő Házában láttam.

A művésznő nem ismeretlen számomra, mert ott voltam valamennyi, Magyarországon eddig bemutatott műsorán. Mellesleg régebbi spanyolországi múltjáról is vannak emlékeim.

A jelenlegi (március 16., 17., 18-i) vendégjáték koncepciója a flamenco és a cigányzene fúziója volt, ami miatt az est a *világpremier* elnevezést is kapta. (Sajnálatos, hogy Magyarországon a fesztiválszervezők nem ismerik a magyar művészeket és műsorait, mert akkor tudták volna, hogy nekem 2000-ben már volt ilyen jellegű fúziós előadásom, ráadásul ugyanazzal a cigány énekesssel: *Balogh Gusztávval*, aki most Maria Serranoval is szerepelt.)

Kár, hogy az előadás nem rendelkezett igazán kitalált koncepcióval. A szereplők – zenészek és táncosok – rövid idő alatt összehozott, épp hogy sebtében betanult kompozíció résztvevői voltak. A zenét illetően még viszonylag jobban működött a flamenco és a cigányzene (valamint az indiai és balkáni hangzások) kapcsolata. Ám a táncot illetően mindez meglehetősen szerencsétlenül alakult; a táncosok elég szedett-vedett ruhái pedig még elkészerítőbbé tették a látványt.

A két operaházi balettművész (*Castillo Dolores* és *Solti Csaba*) láthatólag mindent megtett, mégis úgy tűnt, ők sem érezték jól magukat abban a szerepkörben, amelyben olykor autentikus cigánytáncot, olykor magyar néptáncot és néha még flamencót is kellett táncolniuk – egy kis balettel és modern táncsal fűszerezve. A zene sehogyan sem passzolt ezekhez az egymás mellé illesztett figurákhoz.

Maria Serrano-t a magyar közönség már harmadszorra láthatta a Budapesti Tavaszi Fesztivál keretén belül. Legelőször a flamencót a kubai zenével és táncokkal keverte, második alkalommal a *Flamentango* című előadást láthattuk tőle, de mondhatom, sokkal elfogadhatóbb feldolgozásban, mint e mostani előadást.

A táncosnő ezúttal szokásos temperamentumos imázsát hozta, és ugyanolyan jó fizikai formában volt, mint azelőtt. Lábtechnikája vitathatatlanul fergeteges, ami még kontrasztosabbá tette a mellette

álló, „flamencózni” próbáló, de egyáltalán nem tudó táncosok teljesítményét. Viszont sem a felsőteste, karmozgása s arckifejezése, sem a koreográfiák komponáltsága nem tudott elvarázsolni. Inkább szégyenesnek tetszett, és mindig ugyanazt a képet mutatta.

Azt hiszem, ezzel a véleménnyel nem voltam egyedül, mert akik még ott voltak és láttak már flamencót, ugyanígy vélekedtek. A produkciót követően a résztvevő spanyol és magyar zenészekkel is beszélgetve, kiderült, hogy maguk is restelltek a számokra nem megszokott színvonalú felkészülés miatt.

Jómagam, számos *Sevillai Biennálén* járva, ahol egy hónapon belül felvonul a flamenco-szakma krémje, és fantasztikus előadásokkal kápráztatja el a közönséget, azt hiszem, rendelkezem kellő számú és minőségű viszonyítási alappal; összehasonlításom során tehát nem csak szubjektív véleményemre hagyatkozom. Viszont a magyar közönség nagy részével, s főleg azokkal, akik ekkor találkoztak először ilyen jellegű előadással, „mindent meg lehet etetni”.

Sajnálatos tény az is, hogy mi, magyar művészek (s most szerénytelenül magamra és táncosaimra-zenészeimre gondolok), akik ezt a műfajt egyedülálló módon képviseljük hazánkban, olyan szinten vagyunk mellőzve a saját országunk fesztiválszervezői által, hogy meg sem jelenhetünk egy Tavaszi Fesztiválon. Így alkalmunk sincs bizonyítani, hogy mit tudunk.

Vallom, hogy a spanyol kultúra többet érdemel annál, mintsem „turista szemlélettel” színpadra állított látványshow-val reprezentálják. Talán egy jobban átgondolt, kidolgozottabb koncepcióval még jó előadás is lehetett volna belőle. Sajnálom, hogy a művésznő nem tudott élni a lehetőséggel, hisz sok tehetség és pénz állt a rendelkezésére, hogy többet mutasson meg a sokszínű és gazdag spanyol kultúrából. Maria Serranot látva a Tavaszi Fesztiválon – nem adatott meg, hogy új élmény részesévé váljak. Sőt, egyenesen csalódtam, mert ismert sablonokat kaptam. Tanulságokat viszont gyűjthettem.

Lippai Andrea

ÁLOMSZERŰ VÍZIÓK

Rómeó és Júlia – A Les Ballets de Monte Carlo a Művészetek Palotájában

Az esküvő

Jean-Christophe Maillot–Prokofjev: *Rómeó és Júlia*

Fotók: Yann Coatsaliou

A párbaj

Nincs tör, méregpohár, sőt szép veronai erkély sincs a világhírű monte-carlói balett Rómeó és Júliájában. A koreográfus-igazgató Jean-Christophe Maillot, aki húsz koreográfiát készített a társulatnak, szinte mindent a táncosokkal játszat el – nagy terhet róva az együttesre. Ehhez elég néhány rafináltan mozgatott és megvilágított fehér díszletelem. Ezek szinte maguk is élőnek hatnak – olyan alakzatot metszenek ki a térből, amelyre épp szükség van. A ruhák sem kimondottan látványosak, de azért mutatósak. Kellékre jóformán nincs szükség, mert olyan elementárisak a mozdulatok, hogy mindent szemléletessé tesznek. Annyira szuggesztívek a szereplők, olyan vehemenciával játszanak, hogy egy dermesztő nézésbe, kézmozdulatba bele lehet halni. Nem kell kardoknak csörömpölniük, a pillantások is élethalálharcot vívnak, lidércesen megfeszülnek a testek, vagy éppen játékosan elomolva elernyednek. Álomszerű, egyszerűsmind háborzongató víziók egymásba hömpölygése Maillot előadása, vad és lefegyverzően lágy, gyermeki- en virgonc és keserűen végzetszerű. Végtelen érzelmek váltakoznak benne a másodperc tört része alatt, a néző egyszerre kap hideget és meleget, humort és tragédiát, kikezdehetlen, sírig tartó szerelmet és a halál fagyos lehetőségét.

Felemelő és lesújtó a produkció: bámulatos technikai megoldások, gyors forgások, virtuóz kettősök, izgalmas hangulatfestő csoportalakzatok váltják egymást. Nem dróton rángatott, egyformára fazonírozott, megfélemlített, személyiség nélküli baletterabszolgákat látunk, hanem igazi egyéniségeket, akiknek szakmai tudásába, sztáralűrök nélküli esendőségébe, vagyis emberi szépségébe is bele lehet szeretni. Nem szabályos, babaarcú szépség Bernice Coppieters Júliája, nyúlánkább, zaklatottabban érzékenyebb annál. Francesco Nappa Rómeója pedig lázas tekintetű, felborzolt hajú, izgága srác, akit égbe emel és le is taglóz a nagy érzelem. Lenyűgöző, irigylésre méltó fantázia és életöröm árad a produkcióból, a kartáncosok ugyanolyan energiával vannak jelen, szintúgy megjegyezhe-

SZÉPSÉGES VÉGZET

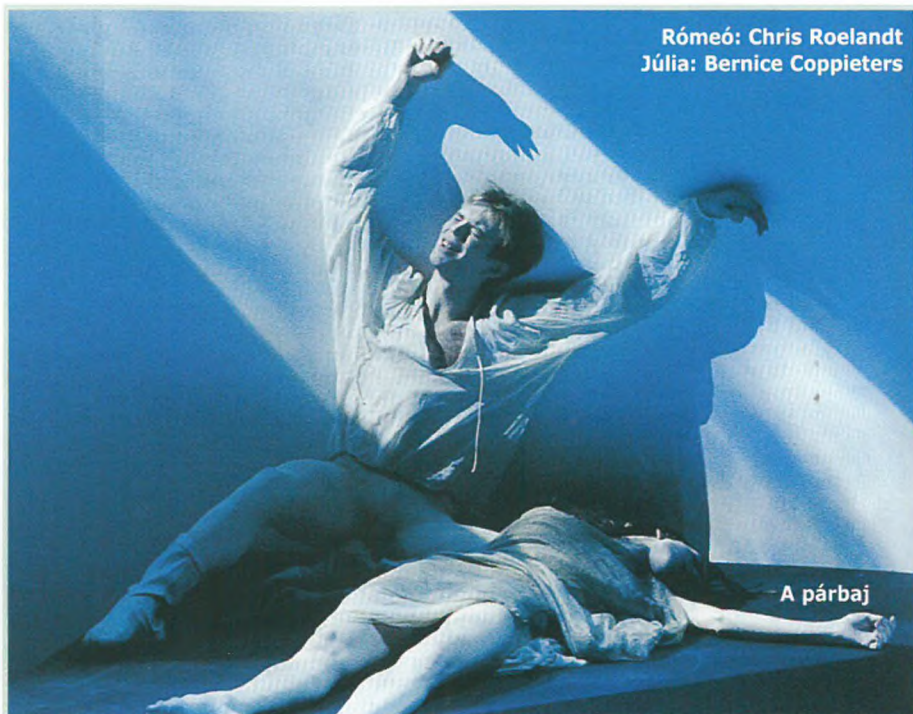
III. 21.

tő karakterek, mint a szólisták. Nem vált megfáradttá a tízéves koreográfia, több évtizednyi muníciót hordoz magában, ahogy a Seregi László által megálmodott Rómeó és Júlia a budapesti operaházban sem veszít aktualitásából. Igaz, az egy klasszikusabb produkció, a legutolsó részlet is mívesen kidolgozott benne.

A monte-carlói társulat is klasszikus alapokra épít, de meg is újítja azokat, például azzal, hogy a kortárs tánc elemeit használja. A Lőrinc barátot alakító Jerome Marchand valószínű varázsló, akinek olyan mágikus hatása van, hogy bárki a hatása alá kerülhet. Varázslatos az egész csapat, elbűvölten ünnepli a művészeket a közönség.

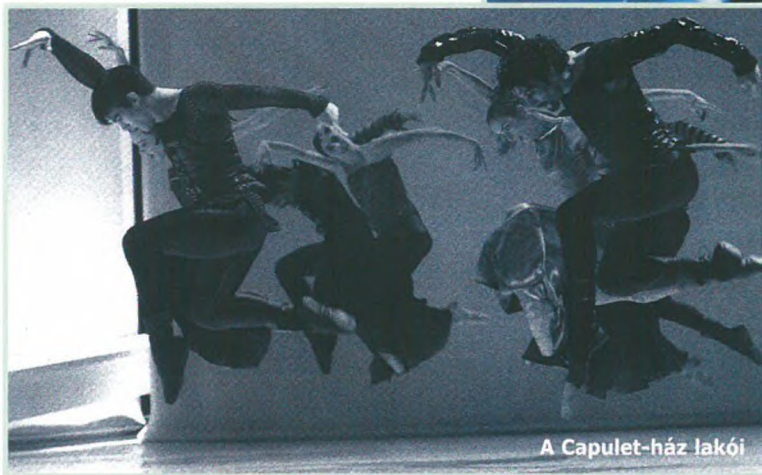
Bóta Gábor

*Cikkünk a Magyar Hírlap 2007. március 26-i számában megjelent kritika másodközlése a szerző hozzájárulásával (A szerk.)

Rómeó: Chris Roelandt
Júlia: Bernice Coppieters

A párbaj

A Capulet-ház lakói

Fotók: Laurent Phillippe

A fotók a táncmű 1996-os premierjén készültek

Lőrinc barát: Gaëtan Morlotti

WOYZECK ONCERT

Fehér Ferenc és O. Caruso
előadása a Sirályban
IV. 6.

Motto:

„Én nem tudom, mi fenyeget
az este csipkés árnyain:
mint romló halról a legyek,
szétszállnak tőle álmaim.”
(József Attila)

„A Woyzeck azoknak szól – írja Mihail Maniutiu román rendező –, akik a világgal, a sorssal, az embertársaikkal szembeni törekenységüket erőteljesen élik át, de akik ugyanakkor annak is tudatában vannak, hogy éppen ez a törekenység vezet el az élet sokkal érvényesebb és sokkal intenzívebb megéléséhez, akár a szenvedés és a fájdalom árán is... egy szerelem nélküli világban, olyan világban, amelyből hiányzik a törekenység, amelyben az emberi lét sivárrá, ásványivá vált.” Ezek a sorok egyszerre megelőlegzik, de már-már össze is foglalják azt a performanszt, amelyet a Király utcai, viszonylag új játszóhelyen, a Sirályban nézhet végig a kellőképp nyitott és érzékeny néző. És Woyzeck egyszerre csak él, ott jár közöttünk a Sirályban, és tudatja, hogy a nagy kísérlet a világ kitaszítottjaival most és mindörökké zajlik.

Betolnak egy asztalt. Fehér abrosszal megterítve. Rajta ételek, italok, poharak. Megkínálják a nézőket. Kekszt rágcsálunk és vörösbort iszunk: érezzük jól magunkat! Gondoskodik róla egy szőke leány piros tüllszoknyában, hófehér kisbundában (Esák Ildikó). Ő kínál minket: együnk-igyunk, amit akarunk (ők, a szereplők már tudják: később amúgyis elmegy tőle a kedvünk.)

S valóban: hamarosan torkunkon akad az étel, és kiesik kezünkéből a papírpohár. Mert ami előttünk zajlik, kegyetlen világot idéz: meggyötört arcú férfi bolyong körülöttünk üldözött vadként testközelben, zaklatottan. Érezzük a lihegését, a verejték szagát. Összeomlik, fölemelkedik, zihálva örjengi körbe a termet. Ő Woyzeck. Sokféleképpen láttuk már. Emlékeimben Fodor Tamás W-jét kellett annak idején állva és gyalogolva követnünk. Most Fehér Ferenc alakját veszi fel, válik eggyé vele kétségbeesett rohanásában. A teste, az arca, a mozgása a megalázott emberé, az állattá alacsonyított emberé, a szenvedőé. Szinte soha nem mosolyog, csak keserű, zaklatott fintorait látjuk, fogcsikorga-

Fotók: Borsos Lőrinc Lilla

tó, űzött tekintetét, tehetetlenségét. Ahogy tiltakozásul felemeli a kezét, ahogy széttárja kérdően és vádlón, ahogy ökölbe szorítja, ahogy kínjában összegörnyedve öklét, térdét átkarolva fogja, csupasz teste vonaglik, arcán olykor állati vigyorgás, olykor az örület jegyei.

O. Caruso (alias *Juhász Kata*) rendezői víziója erős és hatásos. A Sirály pincéjének tere az ember kálváriájának tere lesz: a hátsó fal omladozó vakolatfoltjai mintegy véletlenül (?) vagy inkább tudatosan erre a térre komponálva hiteles hátteret adnak Fehér Ferenc-Woyzeck mindent kifejező testének. Megrendülve nézzük a doktor kísérleteit, W. papírdoboz-zártságába alázott etetését, a rá zuhanó borsó- (eledel?) -hegyet, amely elborítja. Az állati éhséget, a verésnyomokat a meztelen háton, az engedelmességét, a vérző arcot, a féltékenységek szimptomáit a tragikus felháborodás végső pillanatáig.

A szörnyűségeket olykor felnagyítja a háttérben felfeszített filmvászon. A W-drámát nem ismerők ugyanolyan megrendülten figyelhetik a körülöttük zajló történéseket, emberi küzdelmeket, kapcsolatteremtési lehetetlenségeket, mint a dráma avatott ismerői. Mert ők is azt látják: a tiltakozás élő és örökké mozgó szobrát. Mert az egész emberiség aláztatik meg itt szinte percenként.

A tér másik fele eleinte Marie-é. A lány (a tiszta tekintetű *Szenteleki Dóra*) széttett lábbal cigarettázik, egy tükörben hosszan rúszozza magát. Fekete csipkeharisnyájában kihívó és szerencsétlen egyidejűleg. Árnya a falon nagyra nő (a hófehér vetítívászon sokszor képi kommentárként működik.) Egy játék-gumilabda Marie két melle, de ugyanaz a tárgy a terhes hasa is. Trikója alatt mozogva ez a labda játékosan válik azzá, amivé akarja... Máskor egy felmosóronggyal hosszan és rituálisan takarít, majd egy televízió képernyőjén megjelenő embrióval, továbbá az egyre növekvő lényel teremt intenzív kapcsolatot. W.-el együtt nézi a gyereket, mintha valóságos lenne. Később kiskanállal eteti, tekintete szeretet és aggodalom. A székent csecsemőeledel undorítóan csorog le a képernyőn... Rémissztó képi megfogalmazás.

No és a hangok! A hirtelen feljajduló gyereksírások, a zaklatott, indiaira emlékeztető ritmusok, az indulatos és üvöltő rock és a tibeti lámák zenéjére hajazó monotonitás, amely néha dallamos líraiságba fordul – olykor élőben – szintúgy a W-et élő, táncoló Fehér Ferenc ihletett alkotása. És végül van itt még egy lánc is, amelyet Marie két kezével kinyújtva mozgat. Finom hullámokat idéz a látvány: folyó csobogását, zubogó vízáradatot, de lánccsörgést is. A látvány és a hangok különös szimfóniáját...

A filmvászonon egy macho pisztolyának csöve felénk irányul, míg W. végül a hangszóró zsinórját tekeri Marie nyakára, azzal fojtja meg. A többi néma csend.

Ha ilyen az emberiség, úgy megérett a pusztulásra. A végén (mi nézők) csak állunk döbbenetben a hang- és mozdulatözönben. Lelkifurdalásunk van. Merthogy művészi alkotást tekintgettük nagy esztétikai élvezettel, ahelyett hogy megpróbálnánk tenni valamit a szenvedő emberiségért...

Éppen elhatározom, hogy ápolónő leszek Dél-Afrikában, vagy szociális munkás Magyarországon. De végül mégis feloldoznak: könnyed gesztussal az előadás végén a szereplők újra játszó emberekké válnak. Olyanná, mint mi, és mosolyogva megköszönik a tapsot. Megkönnyebbülhetünk, bár ettől még a Sirály-beli játék színház volt a javából. Keserű, kegyetlen, átlátható és átélhető, Woyzeck-sors és Woyzeck-koncert.

Remekmű!

Cserje Zsuzsa

SZENT IVÁN ÉJJELÉN

– Csak fiataloknak!

Február 19-e óta vagy fél tucatszor volt látható a Merlin Színházban egy igazán különleges előadás. A *Szent Iván éjjelén* című játékot fiatalok játszották fiataloknak: hatalmas elánnal, majdnem ugyanakkorát követelve nézőiktől is.

Ki is nyomtathatták volna a szórólapjaikra és plakátjaikra: „Gyerekkíséret nélküli felnőtteknek nem ajánlott!”

A terembe lépve elsőnek az derült ki, hogy nincsenek széksorok, de elszórt székek sem. A svungos előadás össze-vissza, mindenütt, a jobbra-balra, csoportokba verődve vagy magányosan topogó nézők körül és között dült. Kölcsönösen útban volt mindenki mindenkinek. Ha egy ácsorgáshoz nem szokott néző fél idő tájt elcsigázva leülni merészelt egy falhoz közeli ócska ládára, kiderült, hogy díszletre telepedett, tektória nélkül ki is húzzák a feneké alól. Míg ha egy udvariasabb lelki beállítottságú színész nem akarta letapodni az útjába keveredett nézők lábát, lehet, hogy mire ide-oda lökdösődve elérte végszavát, partnerei már magukban megfogadták, hogy inkább kettős

könyvelőnek mennek, mint még egy ilyen rumlis előadásban játszani.

Természetesen ezt csak a léggör érzékeltetésére írtam le. Dehogyan vették rossznéven a feszültséget a szereplők, és a vegzatúrát a nézők! Mindkét fél, úgy tetszett, minél nagyobb volt a ramazúri, annál jobban élvezte ezt a – tornatermi hangulatot, iskolai színjátkszókört idéző, rögtönzésnek tűnő, de óraműpontosan megvalósított – fergeteges produkciót. Gondfeledt diákmurit sugallt a díszletnek használt elemek szándékos igénytelensége (ócska láda, kopott rudakból összefuzított emelvény, tervezte *Simon Balázs*), a ruhák fantáziadús szedett-vedettsége (mintha minden

szereplő a saját punkos ízlésű holmiját csicsásította volna a maximumra – *Butor Dóra* tervei nyomán), de még inkább diákhumort sugallt a darab, a Shakespeare Szent Iván éji álmjából zseniálisan zanzásított *Szent Iván éjjelén*, ez a másfél órás non-stop rohangálás (rendezte: *Magács László*). Szuperhitelesen fiatalosak voltak a Shakespeare szövegek mellé-belé-alá-főlé használt zenék: az ABBA-lányok, Gloria Gaynor és Boney M számai (zene: *Zoohacker*), nemkülönben a táncok (koreográfus: *Vági Bence*), amiknek magafeledkezett tombolását mintha valamelyik pesti diszkóból – nem leszólás! sőt! – emelték volna a Merlin játéktérre avanszált nézőterére.

Az előadás végén a néző, akit a talponállás nem döntött le – megítélésem szerint a nézőtér 99%-a – ott maradhatott a Merlinben, és hajnalig táncolhatott magával hozott vagy a helyszínen megismert barátaival meg a közéből vegyülő szereplőkkel, a Színház- és Filmművészeti Egyetem végzős zenés-színész hallgatóival (*Ascher Tamás* osztálya), akiknek a Szent Iván éjjelén a vizsgaelőadásuk.

Hadd sorolom őket fel: *Bánfalvi Eszter, Friedenthál Zoltán, Herczeg Tamás, Kiss Diána Magdolna, Polgár Csaba, Radnay Csilla, Roszik Hella, Szilágyi Katalin és Takács Nóra Diána*. Mind egyformán remek volt. De az olvasó jól teszi, ha megőrzi ezt a névsort valahol. Néhány év múlva kiderül, kiből mi lett, cserebogárból milyen pillangó, e.h.-ből milyen művész.

Hajrá, fiatalok!

Zalán Magda

Részletek a Színház- és Filmművészeti Egyetem végzős zenés-színész hallgatóinak vizsgaelőadásából

30 ÉVES A KOLOZSVÁRI TÁNCHÁZ

A Duna Televízió az Erdélyből elszármazott kiváló néprajzkutató, *Könczey Árpád* nagyszerű szerkesztésében két részben mutatta be a kolozsvári táncház 30. évfordulója alkalmából forgatott filmjét!

30 év, szinte hihetetlen! Jómagam vagy 20 éve jártam először a kolozsvári táncházban. Akkoriban ez még veszélyes vállalkozásnak számított. Olyannyira, hogy például *Kallós Zoltán*, az erdélyi táncházak szellemi lektora, maga is kiváló énekes és gyűjtő, nem is járhatott a táncházba, mert a szekusok valószínűleg letartóztatták volna.

Bizony, sokat változott a világ, és benne a kolozsvári táncház is az elmúlt három évtizedben! Az egykori tinédzserkorú táncházalapítók ma már nagypapák és nagymamák. *Panek Kati* színésznő, az egyik alapító szinte meghatottan, érzékenyen meséli, hogy a táncházba most is szívesen jár vissza, mert ott – a színházzal ellentétben – mindig felszabadult és szeretetteljes a légkör. Majd ezt követően elénekel egy csodaszép széki keserves nótát.

A néprajzkutatók egy kicsit fanyagnak, mondván, ez a mai táncház már nem olyan, mint a régi volt. Ez is, mint minden, üzletté vált, és már nem az a meleg baráti közösség, mint aminek Kati jellemzi. Ennek ellenére örömmel és szeretettel nézem a régi ismerősöket, barátokat, akik közül néhányan már öszülnek, pocakosodnak, de még mindig vígan járják a kalotaszegi legényest, a széki verbunkot, vagy a mezőségi csárdást.

Kallós Zoltán – nyolcvan évét meghazudtolva – csodálatosan éneklé a mezőségi keservest, amit talán még Válaszúton tanult valamelyik idős parasztasszonytól, vagy talán a szüleitől.

A film főszerkesztője, Könczey Árpád is táncol, méghozzá nem is akár-hogyan. Virtuóz módon.

Egy szó, mint száz: élmény volt látni a kolozsvári táncháztalálkozót. Gratulálunk a harminc évhez, és még legalább három évtizedet kívánunk!

Dezső László

XXVI. TÁNCHÁZTALÁLKOZÓ

A Kodály évforduló jegyében

III. 31–IV. 1.

Az idén, az elmúlt évekhez hasonlóan március 31-én, illetve április elsején rendezték meg az országos táncháztalálkozót és kirakodóvásárt.

A táncháztalálkozó – a hivatalos ismertető szerint – nem más, mint a népzene, a néptánc és a tárgyalható népművészet seregszemléje; műkedvelő és hivatásos előadók, gyermek- és felnőtt néptáncgyűttestek, zeneiskolások és hagyományőrző népművészek közreműködésével, a Kárpát-medencei magyarság és a hazai nemzetiségek képviselőitében.

Az idén *Kodály Zoltán* születésének 125., illetve halálának 40. évfordulója jegyében zajlottak az események. Még Kodály- emlékkiállítás is nyitottak, és egy pécsi kórus Kodály-élműsorral idézte fel a nagy zeneszerző és pedagógus munkásságát.

Ismét megtelt a *Papp László Sportaréna*, az esemény helyszíne. Még a műsorfüzetek is villámgyorsan elfogytak, valamennyiünk nem kis bosszúságára. De ennél sokkal fontosabb volt, hogy mint minden évben, az idén is a *Kárpát-medence minden részéből érkeztek táncosok és énekesek*. Mint *Berán István* főszerző elmondta, tudatosan törekedtek arra, hogy meghívásukra határok nélkül, mindenhonnan érkezzenek magyar csoportok, ugyanakkor a hazai nem-

A program:
Szombat–vasárnap:

- Táncház • Tánctanítás
  - Szabad tánc
  - Népművészeti vásár
  - Kézműves foglalkozások
  - Mesterségbemutatók
- Etno-mozi • Néptáncműsorok
  - Népzenei koncertek
  - „Új élő népzene 13.”
  - Zeneiskolások
- Lemezbeutatók • Folk-kocsma

Szombat:

- Aprók Bálja • Viseletbemutató
  - Öt éves a Folkrádió
- Pannon Volán Zrt. Bartók Béla Férfikara Kodály-műsora
  - „Mezőség”
- hagyományőrző népművészek
  - Néptáncgyűttestek gálája
  - Éjszakai bál (FMH)

Vasárnap:

- Reneszánsz koncert és táncház
  - Szólótáncosok bemutatója
  - Aprók tánca • „Vásárfia”
- hagyományőrző együttesek
- 25 éves a Martenica Együttes
  - Össznépi mulatság

zetiségek is valamennyien képviseltessék magukat a küzdőtéren megtartott tánctanításon.

Miközben a sokadalmat, a találkozót záró „össznépi mulatság” színes táncos forgatagát néztem, talán nem véletlenül – Kodály Zoltán szavai jutottak az eszembe: „Amelyik nép nem őrzi hagyományait, az kipusztul...”. A látvány, a sok néptáncos és a sok érdeklődő felnőtt és gyerek részvétele és jó hangulata, az érdeklődés igénye örömmel töltött el.

Ezért is elgondolkodtató, hogy a hazai médiák ismét visszhangtalanul hagyták a táncháztalálkozót. Egyedül a Bartók Rádió emlékezett meg róla méltóképpen, riportokkal, interjúkkal, színes tudósítással. De vajon az ünnepelt Kodály mit szólna, ha tudná, hogy szinte alig hallható magyar népzene a rádiókban, televíziókban?!

Dezső László

A BAJADÉR A DAM PARTJÁN

A Holland Nemzeti Balett repertoárja Marius Petipa remekművével, A bajadér-ral gazdagodott. A betanítás Natalia Makarova munkája. A plakátokon és a műsorfüzetben is ő van feltüntetve, mint koreográfus, persze a szokásos „Petipa nyomán” kitételével.

Petipa/Makarova–Minkusz:
A bajadér
A címszerepben:
Igone de Jongh
Solor:
Nagy Tamás

A 19. századi balettromantika egyik fő műve 1877-ből, amely egy indiai templomi táncosnőről: egy bajadérról szól, több nagy nyugati balettegyüttes repertoárjának kedvelt darabja. Először csak az ún. *Árnyak Birodalma* felvonás került be a londoni *Royal Ballet*, majd az *Amerikai Balett Színház* programjába, de nem kellett sokat várni, hogy a Szentpéterváron oly szeretett előadás teljes pompájában, és egész estés változatban Európa és Amerika nagy balett-társulatainál is népszerűvé váljon.

Rudolf Nurejevnek a Párizsi Opera Balett számára készített szuperverziója talán szinte tabunak számít sok más társulatban, így a hollandoknak is. Még ha kérték is volna megvételre, a fényűzően pompás díszletek és jelmezek költségeit valószínűleg nem tudták volna kifizetni. (Ez az oka annak, hogy egyetlen nagy balett-társulat sem képes eme „világelső” verzió átvételére.) Nyilván így került sor arra a Makarova-olvasatra 1980-ból, amit Stockholm és Milano is játszik.

A *Holland Nemzeti Balett* produkciója, amit teljes egészében: díszletestől, jelmezestől vett át Londonból az amszterdami társulat, nagy erőpróba mind az együttesnek, mind a közönségnek. A cselekmény bőven ad alkalmat a balett-romantika akadémikus táncon alapuló, drámát-lírárt összeforrasztó egységének bemutatására. Szerelem, szenvedély, féltékenység, átok, ármány és (persze) látomás tarkítja a balett gazdag folyamatát. De főképp Petipa, illetve Makarova briliáns táncai azok, amik megragadják a nézőt.

A cselekményt illetően talán nem véletlen, hogy sokan úgy utalnak a balettra, miszerint „*Bollywood találkozik Petipa-val és a Mariinszkij-jal*”. Bollywood a nemzetközi filmvilágban az indiai filmgyártást jelenti. Itt több filmet gyártanak, mint Hollywood, de ez csak a mennyiséget jelzi. A sokszor csöpögően szentimentális és vérgőzös cselekményű filmek valóban könnyűszerrel állják meg a helyüket a mesés Indiát idéző *La Bayadere* világában.

És fordítva: az egykori nagy „disszidens” Makarova, a szinte rivális nélkül álló orosz balerina, teljes verziót ígér. A sztorit 3 felvonásnyira szűkíti, ami a nagyközönségtől még így is igen nagy koncentrációt igényel. Hiszen majdnem 3 és fél óra a produkció, ami manapság szokatlan. Apropos – ami az „integral”(teljes) verziót illeti, sajnos, mégiscsak kimaradt a híres és bájos *Danse Manou* (a *koros tánc*, egy tulajdonképpen gyerek-lány-pas de trois), miként a kis *negrillon danse* se maradt benne. Solor, a férfi főszereplő vadásztársainak táncát sem láttuk, és az „afrikai” dob-rabszolgatáncot is csak a főpróbán táncolták. A későbbiek során ettől a dinamikus harsány táncától is búcsút kellett venni.

Igaz viszont, hogy Makarova „teljes” verziója a tempom összeomlásával és a szerelmeseknek a Nirvánában történő egyesülésével ér véget.

A balettkar – elsősorban a női – szintén főszereplője *A bajadérnak*. A „high-romantika” orientális színeit és a lendületesre tervezett s előadott *corps de ballet* táncait többnyire jól táncolta a társulat. Bár a híres ugrós leánytáncot ritmustalanul „laposnak” láttam, s ez a főpróba után, az előadásokon sem javult igazán. Az *Árnyak Birodalma* felvonást is egyetlenként adták elő. Így talán ez az egyetlen gyenge pontja a produkciónak. Úgy tűnt, mintha kevésbé érezték volna a koreográfiát. Pl. a gyönyörű *arabesque penché*val egyenként érkező balettkar nagyon szépen beáll a harmonikus, geometrikus sorokba, azonban abban a pillanatban, amint át kell állnia a kompozíció egy másik sorába, az összekötő lépéseken már feltűnő a diszharmónia.

A balett három remek főszerepre ad alkalmat: Nikia, a templomi táncosnő – azaz a Bajadér – szerepében *Igone de Jongh* meglepően szép alakítást nyújtott. Tolmácsolása azért volt váratlan, mert De Jongh elsősorban a modern balettek interpretálására specializálódott. Poétikusan szép karjai, muzikalitása mégis különösen emlékezetessé tette jelenlétét. A másik női főszereplő: Gamzatti, a Radzsa lánya – *Marisa Lopez* – szinten remekelt a Solorért élő, küzdő, magas kaszthoz tartozó úrnő szerepében. A két nő egymás közti késrántása, és ezt követően Gamzatti összecsapása Nikiával – akit egy virágkosárban elrejtett kígyóval megmérgez –, igazi drámai jelenetként marad meg emlékezetünkben.

Solor, a harcoss szerepében a főpróbán a jelenleg szabadúszó *Inaki Urlezaga* (a londoni Royal Ballet korábbi szólótáncosa) vendégszerepelt. Se technikailag, se szerepfelfogásában nem „domborított” megfelelően. Lehet, hogy fáradt volt, és ráadásul kissé túlsúlyos is. De az is lehet, hogy csak markirozott. Egy későbbi előadáson Nagy Tamás, pályája egyik újabb jelentős állomásához érően, kiváló szerepfelfogással és technikailag nagyon magas színvonalon – gyönyörű ugrásokkal, elegáns-biztos forgásokkal, s figyelmes partneri jelenléttel – járult hozzá a mű sikeréhez. Az „ő Nikia-ja”, *Ji-Young Kim* főleg technikailag dominált, színészileg nem tudott olyan érzelmes hatást kiváltani, mint ami pedig benne van Nikia szerepében.

A Londonból importált díszleteken és jelmezeken – sajnos – bőven látszott a koruk: 27 év nagy idő egy produkció életében. Néhány kosztüm kifejezetten fakónak, kopottnak tűnt, sőt az említett ugróstánc kosztümjei esetlenül testessé tették a táncosnőket. Bár el tudom képzelni, hogy új korukban felidéztek a „mesés Indiát” – szín, textil, díszítés szempontjából „etnikailag és antropológiailag” is hüen. Amit nem mindig lehet elmondani magukról a karaktertáncokról. Dehát Petipa is „csak” párizsi-szentpétervári madártávtalból varázsolt elő a balett számára a „hiteles” Indiát. Tetszett ugyanakkor a *bronz-idolt* (Nureyevnél arany-idol) briliánsan táncoló *Sefton Clarke*, aki az egyetlen lehetőséget kapta, hogy indiai kézjeleket (*mudrákat*) is bemutasson. *Ludwig Minkusz* zenéjét ritmikái és dallamvilágának minden szépségében, nagyszerűen játszotta a *Holland Symfonia* zenekara, a kiváló orosz vendégkarmester, *Borisz Gruzin* karmesteri pálcaja alatt.

Mindent együttvéve jól választott *Ted Bransen*, a Holland Nemzeti Balett művészeti igazgatója. A közönség, úgy hiszem és úgy láttam, nagyon élvezte a számára szokatlan, „rég letűnt” balettvilágot...

Hézsó István

PETER BREUER

45 éve a színpadon

A balettománok idősebb nemzedéke jól emlékezhett *Peter Breuer* aktív táncos korára, hiszen 1988-ban még bejárta a világ vezető társulatait a klasszikus és modern balettirodalom szólószereseiben. De, még 1982-ben, elkezdett koreografálni is. Ebben a minőségében, amellyel Berlinton Tokióig jelenleg is számos meghívást kap, ő tervezte és tanította be Budapesten *Dancing on...* című koreográfiáját *Leonard Bernstein* muzsikájára (1991). Egyébként zongorista és dirigens édesapjának foglalkozásától nem esett túl messze a választása, amikor tizenöt évesen a bajor operaház balettkarának tagja lett. Ezt követte a Deutsche Oper am Rhein szólótáncosi kinevezése Düsseldorfban, majd a London Festival Ballet után az American Ballet Theatre és a Scala di Milano együttesében eltöltött esztendő. Másfél évtizede a Salzburger Landestheater balettigazgatója, és itt ünnepli most negyvenöt esztendő színpadi jubileumát.

Peter Breuer munkával köszönti önmagát és közönségét. Április 28-án *A tánc mint történet* címmel nyilvános pódiumbeszélgetést folytat vele *Michael A. Sauter* dramaturg, amelyen áttekintik egész pályafutását, első müncheni tanulmányéveitől a főszerepekben aratott legnagyobb sikerein át egészen a friss koreográfiáig. Az ingyenes esten az érdeklődők megismerhetik magánéletének egyes vonatkozásait is, a verbális élményt pedig vizuálissal váltogatják, a salzburgi társulat vezető táncosainak fellépésével (a román *Cristina Uta*, a kubai *Alexander Pereda* és a szlovák-magyar *Marian Mészáros* szóloival, páros avagy hármas bemutatkozásával). Az élő előadást fotó- és filmfelvételek vetítése teszi majd teljesebbé, a cselekményes balettek egyetemesen érthető nyelvezetének illusztrálására. Másnap lesz a Rainbergi Próbaszínpad sziklaoldalba vájt barlangüregében Peter Breuer legújabb táncszínpadi bemutatójának premierje: az

Angels.

A librettó szerzője most ismét a koreográfus jól bevált alkotótársa – *Michael A. Sauter* –, a zene szintén a szokásosan eklektikus válogatás a szimfonikus részletektől az operán, operetten és musicalen át a régebbi táncmelódiáig és mai slágerekig. A díszlet- és jelmeztervező *Magdalena Wimmer*, akinek ezúttal a színpadképpel nem lesz túl sok dolga, hiszen a koreográfus szándéka szerint csak a reflektorokat tartó vasztraverek kerülnek „bevetésre”, egyébként teljesen szabadon érvényesülhet a szürke sziklafal romantikus reliefje. Csupán a százhetven férőhelyes nézőtér oldalfalait borítják be majd a mennyezetről alálógó fekete műanyag függönyök, hogy a figyelmet a lényegre tereljék.

Peter Breuer workshopot tart

Részletek az *Angels* című produkcióból

Az inkvizítor: Sándor Zoltán

Bár teljesen váratlanul estem be a próbára, úgy fogadtak, mintha már vártak volna. Pihenés közben hol románul, hol magyarul válthattam szót a táncosokkal (a bukaresti Cristina Utával s a pozsonyi Marian Mészárossal). Peter Breuerrel németül beszéltem, aki viszont a próbát angolul vezette, különös tekintettel egy új „szerzeményre”, mivel *Sokol Bida* nemrég Tiranából érkezett. Ritkán érezhető ennyire családias légkör, nyugalom és kölcsönös szeretet a premier előtt három héttel, amit szóvá is tettem, mire a koreográfus szerényen elhárította a dicséretet, mondván: ha idegeskedne, az csak átterjedne a táncosokra is, és ennek nem lenne semmi értelme...! Bár előtáncolja saját elképzeléseit, ám menet közben rugalmasan korigálja azokat, ha nem állják ki a gyakorlat próbáját, sőt, szívesen veszi az egyes táncosok spontánul támadt ötleteit is, ha beleillenek a koncepciójába. Ez a munkamódszer a szó szoros és átvitt értelmében is „szárnyakat adott” a három szólistának, akik „önként és dalolva” addig ismételték a legigényesebb lépéssorokat vagy emeléseket is, amíg az nem ment a legtökéletesebben. El is neveztek tréfából az egyik részletet „a Szűzanya balanszírozásának”, ugyanis az általam látott jelenetet Raffaelo közismert Madonnája ihlette, az alsó képeretere könnyöklő puttókkal.

Peter Breuer a kávészünetben boldogan mesélt arról, milyen régi vágya teljesül ezzel a darabbal, és a líraian humoros részlettel ellentétben büszkén említette Gábriel arkangyal, valamint Mohamed próféta fenséges kettősét, amelyben az utóbbi egy kerengő dervis harangszoknyáját viseli majd, a jelmezzel is tovább hangsúlyozva egzotikus mozgását. „Echt stark!” (Valóban remek!) bizonygatták sugárzó arccal a táncosok is, külön csettintve az arab kísérmuzsikára...

Búcsúzóul a koreográfus előkotorta táskája mélyéről a nemzetközi

Richard Strauss Fesztivál

prospektusát, amelyet június 16-22. között tartanak Garmisch-Partenkirchenben, a zene és a tánc jegyében. Ezen a Salzburger Landestheater balettje a Halle-i Staatskapelle kíséretével a zeneszerzőtől két táncfantáziát ad elő Peter Breuer koreográfiájában: *Salome táncát*, valamint *József legendáját*. A balettestre az Olympia Jégsportcentrum Alpspitz-csarnokában kerül sor, a festői üdülőhelyen.

A SIBA elnevezésű

nemzetközi nyári balettworkshop

színhelye viszont a salzburgi opera- és balettszínház épülete egy hónapon át, július 9-től augusztus 6-ig, Peter Breuer művészeti vezetésével. Itt 15-26 éves korhatárral a kezdő és haladó professzionális táncosok válogathatnak a továbbképzési lehetőségek közül: klasszikus balett, spicc-technika, pas de deux, variáció, modern tánc, hip-hop, improvizáció, makeup és egyéb szerepel a workshopban, amely gálaesti fellépésekkel zárul. A róluk készülő videofelvételt a résztvevők is magukkal vihetik emlékül.

Wagner István

A NEW YORK CITY BALLET KORTÁRS ESTJE

A balett világában a kortárs elnevezés tág fogalom. Jelenlét egészen frissen készült műveket, de néhány évtizede koreografált, akkor modernnek vallott darabokat is. A *New York City Ballet* most egy ilyen felfogásban elfogadott

Contemporary Quartet (Kortárs négyes)

című estét tűzött műsorára.

Nagy élmény volt az együtttest otthonában, New Yorkban látni a Lincoln Centerben, a New York State Theatre színpadán. Impozáns ez a színház, amely nem a szokott arany és bársony csillogással hat, hanem a modern építészlet legjobb elemeivel. Bár a négy mű közül egyik sem volt Balanchine-koreográfia, ezt az együtttest nem lehet úgy nézni, hogy ne Balanchine szelleme lebegjen felettünk.

A nyitó balett a londoni Royal Ballet-ben képzett *Christopher Wheeldon* munkája volt. 2002 óta rezidens koreográfus itt a még mindig fiatal művész. Kétségtelen, hogy a Royal Ballett vesztesége a new york-i társulat nyeresége. Inspirációja a vele azonos című musical, a

Carousel (Körhinta),

amelynek alapja viszont, mint ismeretes, Molnár Ferenc Liliom-ja. Liliom figurája elevenen él az amerikai köztudatban, mint Billy Bigelow. *Wheeldon Richard Rogers* zenéjéből a *Carousel*-keringőt és a slágerként ismert *If I loved You* számokat használja fel. Ezek nem túl gyakran hallhatóak operaházakban, de dallamosságukkal és elsöprő ritmusukkal kiválóan alkalmasak balettzenére. A balettet végigkíséri a kör képlete, amelynek különböző változatai mind a körhintára emlékeztetnek. A nyitótáncban a táncosok körben táncolnak, Billy a kör közepén, kislányos partnere a körön kívül. A balett lényege egy romantikus pas de deux, amelyben a férfiasan karakteres *Seth Orza* és a lírikus *Kathryn Morgan* csillogtak. Végül ismét forgatag veszi őket körül, most már megszemélyesíti a körhintát a táncokar: a lovagló lányokat, a hintóban utazókat mind a táncosok teste alkotja. Kedves, friss mű ez, amelynek érdekessége, hogy az angol *Wheeldon* mennyire érzi ennek a társulatnak a tradícióit, hogy benne képes komponálni. Megtalálta helyét a balettvilágban.

A *Carouselt* egy *Eliot Feld*-balett követte, az

Intermezzo 1,

amely először semmiképp sem tűnt kortársnak. *Brahms* szóló zongoradarabjaira három pár hajladozott a színpadon. A lányok tradicionális hosszú tütyükben, a la Degas, és a fiúk bársony kabátkákban, alatta fodros inggel. *Eliot Feld* vérbeli amerikai, végigtáncolta az összes nagy amerikai társulatot, de a Broadway-t is, aztán saját társulatot is alapított. Az *Intermezzo 1* a legkomolyabb klasszikus technikával kezdődik, a párok egymást váltják, csak egészen finoman változó dinamizmusuk érzékelteti különböző természetüket. Aztán valami történik, és az egyik fiú mindig ki szeretne szállni a pas de deux-ből, de partnere finoman visszarángatja. Egy lány egyedül marad, és kicsit megsértetten táncol: hogyan fordulhatott ez vele elő? Egészen apró gesztusok humort, szokatlan lépések modernizmust hoznak be a klasszikus táncnyelvbe. Egyszóval az egész tüneményes.

A táncosok technikai felkészültsége bámulatos, a hangulat nosztalgikus.

Semmi nosztalgia nem észlelhető viszont a finn koreográfus, *Jorma Elo* 2005-ben készült

Slice to Sharp (Vág élesre)

című – angolul pont ilyen értelmetlen – művén *Heinrich Ignaz Franz von Biber* és *Vivaldi* zenére. Von Biber 17. századbeli zeneszerző, virtuóz hegedűműveiről volt ismert, és ezt a halhatlan virtuóztatást szándékozza visszaadni táncban a koreográfus. Ez sikerül is, mert a négy pár, akiket egy meglepő pózzal indít (a lányok lába, mint egy ferde irányítótű, szúr a levegőbe), technikája magaslatán kivitelezzi az élesen vágó lépéseket, a hirtelen irányváltoztató törzseket, a másodpercre időzített ugrásokat és elkapásokat. Mikor *Elo* először hallotta a *Vivaldi*-zenét két hegedűre, úgy érezte, ez egy végsőkig feszített zene az örület határán. A táncosok ezt a végtelent szemlélyesítik meg, félelmet nem ismerő bátorsággal.

Az estét bezáró

Friandises

Peter Martins munkája az amerikai élő modern zeneszerző, *Christopher Rouse* hasoncímű zenéjére. *Martins* harmincöt évet töltött a *New York City Ballet*-vel, mint táncos, koreográfus és igazgató. A bombasztikus zene arra inspirálta, hogy valami fantasztikus technikai tűzijátékot produkáljon. De valahogy úgy érzi a néző, mintha a táncosok nem tudnák utolérni magukat. Nekem a Vörös Hadsereg Táncegyüttese jutott eszembe, ahogyan egymás után jöttek a táncosok és elővezették a trükkjeiket. Itt is mindenki lélegzetelállító technikával csinálta a dolgát, így aztán a néző légszomjas maradt.

Az vitathatatlan, hogy mind a balettkar, mind a szólisták a legmagasabb technikai felkészültséggel rendelkeznek.

De ez ma már lassan világjelenség. Ha egy együttes az élvonalban akar maradni, nem lehet gyenge pontja. Ezen a látogatáson nekem úgy tűnt, hogy a *New York City Ballet*nek nincs ilyen problémája.

Nádasi Myrtil

Wheeldon-Rogers: Carousel
Kathryn Morgan, Seth Orza

NÉPSZABADSÁG

Vörös T. Károly főszerkesztő

Tisztelt Vörös T. Károly!

Ezúton szeretném felhívni szíves figyelmét egy, a lapjában megjelent, komoly indulatokat kiváltó, finoman szólva nem szerencsés anyagra, amelyre – kizárólag szakmai szempontok alapján – kénytelen vagyok reagálni.

Válaszcikkemmel a Magyar Állami Operaház vezető balettművészeinek jogos felháborodását is tolmácsolom, és kérem, hogy közlését – meglehetősen nagy terjedelme ellenére – *mielőbb betűazonosan szíveskedjék lehetővé tenni.*

Szeretném azt is tudomására hozni, hogy ezt a cikket Önnel egyidejűleg megkapja még N. Kósa Judit, a kultúrrovat vezetője, továbbá Hiller István oktatási és kulturális miniszter, a MUOSZ, az MTI, a Budapesti Tavasz Fesztivál igazgatósa, valamint a Magyar Állami Operaház és a Magyar Nemzeti Balett vezérkara.

Tiszteletteljes üdvözlettel:

Kaán ZsuzsaTánc-történész, kritikus,
a TÁNCMŰVÉSZET főszerkesztője

Budapest, 2007. április 2.

Fenti levelemre N. Kósa Judit, illetve Révész Sándor válaszolt, és kérésemet elutasította. Ezért döntöttem úgy, hogy legalább a TÁNCMŰVÉSZET hasábjain közlésem. Ime:

ÉLFÚJJA A SZÉL!

Válasz a Népszabadság kultúrrovatában megjelent írásra

Igen, sokadmagammal remélem és várom, hogy mielőbb fújja el a szél annak az írásnak még a nyomát is, amely a *Népszabadság* március 30-i számában jelent meg Horeczky Krisztina (továbbiakban: Cikkíró) tollából, „Csókolj meg, babám” címmel, az *Elfújta a szél* című neoklasszikus balettdrámára operaházi világpremierjéről.

Nem nevezném kritikának, mert nem az. Nem is használnál se a művészeknek, se a közönségnek. Se az operaháznak, se a Tavasz Fesztiválnak, se a balettművészetnek, se kulturális életünknek, de még a Népszabadságnak és olvasóinak sem. Ezért is foglalkozom vele, valamennyiük védelmében.

Minden tisztességes újságíró tiszteli azt a művészeti ágot, amelyről véleményt formál, és véleményt közvetít. Számos olvasó épp cikkeik alapján dönti el: hallgatja, nézi, látogatja-, vásárolja-e az adott művet: zenét, táncot, színházat, kiállítás, képet, szobrot stb. Az említett írásban nem így történik. Ha szerzőjén múlna, *Pártay Lilla* imponáló balettszínháza szégyenkezve tűnhetne el a sülyesztőben *Scarlett O'Hara*-val, *Margaret Mitchell*-lel és az operaházi *Magyar Nemzeti Balett* társulatával együtt.

A tánckritikusnak még összetettebb a dolga. Manapság ugyanis már számtalan táncstílus létezik. És korántsem biztos, hogy aki az egyiket igenli és elfogadja, az a másikat, mégha több vagy más értéket hordoz is, nem utasítja el, csak mert nem az ő ízlése. Ráadásul nemcsak a táncmatériát kell értékelnie, hanem az előadás egészét is. *Irodalmi cselekmény* esetén (mint ezúttal is) az eredeti sztori s az új dimenziójú változat viszonyát, szerepformálást és dramaturgiát; *zenei cselekmény* esetén a kompozíció zeneiségét, struktúráját, gondolatiságát, és még ezer mást.

Egyszóval a tánckritikus a szinte leírhatatlant is *szavai-val* kódolja. S persze az sem mindegy, hogyan. Mert lehet irodalmi igényel, választékosan, és pongyolán, puhán.

Szellemesen és szürkén, szigorúan vagy elnézőn, felkészülten és felszínesen. Csak egyet nem lehet: látszatpoénonok, övön aluli vagdalkozások áradatában, bulvárlapok stílusában elmarasztalni jelentős művészeket; álérvekkel ledorongolni jeles produkciókat. Ezt még akkor sem lehet, ha a bírálat tárgya történetesen nem nyeri el a bíráló tetzését.

Az említett szöveg írója most ezt az etikai szabályt is felrúgni látszik. Tudjuk róla, mindenféleképp és gyakran ír, sokszor kíméletlen, olykor túl is ló a célon, de általában tömör, merész és egyéni, hát olvassuk. Ezúttal sem az a baj, hogy túl messzire ment, hanem, hogy elvakultságában túl mélyre sülyedt. Írásában ezért nincs egyetlen igaz jelző, és alig akad találó megjegyzés. Annál több a *bulvármetafora*, mint pl. az alábbi mondatban: „Az Operaház világpremierje (Dvořák, Rácz Zoltán és az Amadinda zenéjére) *nyüglődés a baromfiudvaron.*” Hogy jobban értsük: a „baromfiudvar” valójában nem más, mint a Tara-i birtok parkja, máskor a könyvtárszoba, az ispotály, az atlantai városközpont, megint máskor egy börtönszoba, a fűrésztelep körüli erdő, végül a gazdag Butler elegáns palotája. *„Főszerepben egy ütődött tyúk, egy kappan, s egy dürgő fajdkakas.”* – ilyenképpen idéztetik meg az együttes három vezető szolistája: világot járt, nemzetközi színpadokon is elismert balettművészeink!

A cikk felrója „a *képzeltő hiányát*”. Valóban, mindent meg lehet másként is oldani. A bestsellert is lehet szeretni, elfogadni, és elutasítani is. Miként megnézni, sőt, nyilvánosan megbírálni sem kötelező. Az viszont tény, hogy a regény e balettváltozata mindaddig az első s egyetlen a világon: már csak ezért is gondos figyelmet érdemelne.

Cikkíró „átható műveletlenséggel” is felcímkézi az előadást. Vajon az alkotók közül az *Anna Karenina* és más balettek elismert koreográfusát, vagy talán *Dvořakot*, az *Amadinda Együttest* és vezetőjét, *Rácz Zoltánt*, *Medveczky Ádám* zenei szerkesztő-karmestert, a kosztümtervező *Schäffer Juditot*, esetleg a már elhunyt díszlettervező *Kézdy Lórántot* tartja műveletlennek? Vagy mindannyiukat?

Honnan veszi a bátorságot a sértegetéshez? Kérdhetném, de felesleges. Inkább nyugtázom: Cikkíró most többet árul el önmagáról, mint Pártay Lilla darabjáról. Mert azzal, hogy ezt az előadást „vásári mutatványnak”, „bazári holminak” nevezi, azzal, hogy egy Kossuth-díjas koreográfust, három Kossuth-díjas balettművészt, egy Kossuth-díjas zeneszerzőt és egy Kossuth-díjas jelmeztervezőt, sőt, egy egész társulatot is megvádol és porig aláz, *önmagát leplezi le!* Akarva akaratlan is elárulja: *undorodik* a világszínpadon reneszánszát élő balettművésztől; porosnak és giccsesnek tartja. Az ő dolga! Csakhogy ezért éli meg „szenvelgésként” a sugárzó szépségű főhős (*Aleszja Popova*) vívódását; *fantasztikus tánctudásával nem is foglalkozik!* A szelíd, hamvas egyszerűséget emiatt minősíti „jellegtelennek” (*Volf Katalin*), akárcsak az ambivalensen is tiszta, puritán érzelmeket (*Cserta József*)! Az ördögien gonoszkodni is tudó markáns sarmórt (*ifj. Nagy Zoltán*) egyenesen „férfiatlannak” bélyegzi! Vagyis: mást lát, mint ami látszik! Erről a jelenségről mondjuk: az illető *félrelát!* Félrelát, mert tényleg más az izlése. Mert a baletthez nincs affinitása, ez nem az ő világa. De ettől még – ha már az ő írásával találkozunk – értelmezni kellene például azt a megjegyzését is, hogy *Scarlett „világra segít egy műanyag babát”* – és itt kifejezetten rosszízűnek szánja a „műanyag” szót. Csakhogy: „*a táncosok fején fehér gumimaszk, előttünk kitépelt (bársony) szívek*” – írja áhitattal egy másik, neki tetsző, kortárs előadásról. Tehát *gumimaszket lehet, bársony szívet lehet! Műanyag-babát nem lehet?* Vagy: „*Feltűnik az egyik feketére mázolt táncos-rabszolga.*” Ugye, ez már több mint nevetséges? *Simándy Otelloja* forog a sírjában...!

Vajon miként láthatott napvilágot e *leplezetlenül balettelenes, ártó szándékú írás* a legnagyobb példányszámú napilap hasábjain, amely online impresszuma szerint „*minőségében elismert referencialap*”, és mint „*a jövő lapja*” identifikálja magát? „*A vélemények és kommentárok megfogalmazásánál*” pedig felelős vezetői „*a kiegyensúlyozottságot és igényességet*” is a közléspolitikai elvek s törekvések közé sorolják. Miközben mindez megnyugtató, állítom, hogy a hazai bulvársajtó egyike sem fogalmazott volna az említett cikk stílusában. Akkor se, ha valóban ennyire rossz lenne az új darab! Az *Elfújta a szél* azonban nagystílusú előadás, amelyben a gazdag tánctematika értékes művészi alakításokat teremt – az épület miliójéhez illő díszletek között és korhű, mégis balettra teremt, parádés kosztümökben.

Ezért úgy hiszem, inkább Cikkírót „*lengi be...a pöffeszkedő önhippség*”, mintsem a darabot, ahogyan írja. Abból inkább méltóság árad. Ha pedig idézett megjegyzéseit komolyan gondolja, úgy az ő véleménye az, ami „*az elemi műfaji törvényszerűségek nem ismeretéről tanúskodik.*” S ha mindezt le is írja, úgy ő a műveletlen még akkor is, ha a műveltség nyomatéka kedvéért rendszeresen idézetekkel szépítkezik. Ezúttal Yeats egy gondolatával, miszerint a felelősség az álmoknál kezdődik.

Az alkotóké – igen. És a Cikkíróé? Aki azt álmodja magáról, hogy balettkritikus?

Kaán Zsuzsa

MEGRENDELŐ SZELVÉNY

Megrendelem a TÁNCMŰVÉSZET című folyóiratot a következő (2007. 3.) számtól kezdve **1 évre, kedvezményes postaköltséggel!** 6 szám előfizetési ára: **3450 Ft**

Ha Ön ezt a szelvényt* kitöltve beküldi a TÁNCMŰVÉSZET szerkesztőségébe (1300 Budapest 3, Pf. 142), akkor címére csekket küldünk. Az előfizetési díj beérkezésétől kezdve Ön postán kapja meg lapunk 6 számát!

Név: _____

Cím: _____
irányítószám város, község

utca házszám

Telefon/fax: _____

aláírás

Kiadó: Nemzetközi Tánc- és Kultúra Alapítvány

Személyes adatait csak arra használjuk, hogy megrendelését teljesítsük. Nevének és címének felhasználását addig az időpontig tekintjük folyamatosnak, amíg Ön levélben nem kéri adatainak törlését nyilvántartásunkból.

*A szelvényt fénymásolás után kitöltve is elfogadjuk.

Kedves 1% Olvasónk!
Kérjük, adója **1%-áról rendelkezzen**
a **TÁNCMŰVÉSZET** című folyóirat javára!

A lapot kiadó **Nemzetközi Tánc- és Kultúra Alapítvány** a 2007. évi adóbevallásnál ismét számít a folyóiratot kedvelő olvasók segítségére.

Ezért kérjük, adója 1%-ának odaítélésekor 2007-ben is döntsön a **Nemzetközi Tánc- és Kultúra Alapítvány** javára. Alapítványunk az így felajánlott összegeket a **TÁNCMŰVÉSZET** című folyóirat zavartalan megjelenítésére, tartalmi gazdagságának és nyomdai minőségének szintentartására fordítja.

Adószámunk:

1 8 0 8 9 9 6 5 – 2 – 4 1

Ön a rendelkező nyilatkozatot letöltheti a TÁNCMŰVÉSZET honlapjáról. Köszönettel:

a **Nemzetközi Tánc- és Kultúra Alapítvány Kuratóriuma**

EuróPAS Magyar Táncdíj

elnevezésű szakmai díja a magyar táncművészek népszerűsítése és művészi teljesítményeik elismertetése érdekében született 1993 októberében. Szlogenje: „Egy lépés Európa felé – Egy lépéssel Európában”. A díjat, amely **Pauer Gyula** Munkácsy- és Kossuth-díjas szobrászművész gyönyörű **bronzszobrából** és a folyóirat **exkluzív médiaajándékából** áll, a Tánc Világnapja alkalmából 1994–2002 között a Magyar Állami Operaház színpadán, 2003 óta a Budapesti Operettszínház színpadán adták át a közönség nyilvánossága előtt. A díjat rangos személyiségekből álló kuratórium ítéli oda.

A KURATÓRIUM TAGJAI:

dr. Bárándy György ügyvéd,
Esztergályos Cecília színművésznő, a Pécsi Balett egykori sztárszólísta,
Galambos Tibor néptánc-koreográfus,
Nádasi Myrtil balettművész-színművész (London),
Pártay Lilla, a Magyar Állami Operaház Kossuth-díjas balettművész-koreográfusa,
Szinetár Miklós főrendező.

A KURATÓRIUM ELNÖKE:

Kaán Zsuzsa tánc-történész-kritikus, a TÁNCMŰVÉSZET főszerkesztője, a logo tervezője.

Az eddigi kitüntetettek 1994–2006 között

	1. Magyarországon működő magyar táncos	2. Külföldön működő magyar táncos/koreográfus	3. A táncművészetet méltó módon képviselő magyar együttes
1994:	Ladányi Andrea	Solymosi Zoltán (Royal Ballet, Anglia)	Állami Népi Együttes, Honvéd Táncszínház
1995:	Hágai Katalin (Magyar Nemzeti Balett)	Vámos György (Basler Ballett, Svájc)	Budapest Táncegyüttes
1996:	Nagyszentpéteri Miklós (Magyar Nemzeti Balett)	Péntek Kata (Hollandia)	BM Duna Művészegyüttes
1997:	Végh Krisztina (Magyar Nemzeti Balett)	Nagy Iván (Ballet de Santiago, Chile)	Győri Balett
1998:	ifj. Nagy Zoltán (Magyar Nemzeti Balett) Rémi Tünde (Honvéd Táncszínház)	Solymosi Tamás (Bécsi Staatsoper, Ausztria)	Madách Színház Táncműhelye
1999:	Végső Miklós (Magyar Állami Népi Együttes)	Popova Aleszja (Magyar Nemzeti Balett)	Budapest Táncszínház
2000:	Szakály György (Magyar Nemzeti Balett) Zsuráfszki Zoltán (Budapest Táncegyüttes)	Túros Judit (Bayerisches Staatsballett)	(Nem adták ki)
2001:	Truppel Mariann és Makovinyi Tibor (néptánc; közösen)	(Nem adták ki)	ExperiDance Táncegyüttes
2002:	(Nem adták ki)	Aradi Mária (Holland Nemzeti Balett)	Magyar Nemzeti Balett, Csillagszemű Gyermektáncegyüttes
2003:	Volf Katalin (Magyar Nemzeti Balett) Lovas Pál (Pécsi Balett) Juhász Zoltán (Honvéd Táncszínház)	Nagy Tamás (Holland Nemzeti Balett) Kulik Johanna és Josip Bartulovič (argentín tangó; közösen)	Szegedi Kortárs Balett, Savaria Táncegyüttes (latin táncok)
	1. Magyarországon működő magyar vagy külföldi táncos	2. Külföldön működő magyar vagy külföldi táncos/koreográfus	3. A táncművészetet méltó módon képviselő magyar vagy külföldi együttes
2004:	Delbó Balázs (Magyar Nemzeti Balett) Lippai Andrea (flamenco) Budai László és Bánhidi Petra (argentín tangó; közösen)	Barbay Ferenc (Bajor Állami Operaház) Sophie Parcen (Párizsi Opera Balett)	Pécsi Balett
2005:	Venekei Marianna (Magyar Nemzeti Balett) Issovits István és Nyári Gábor (Magyar Fesztivál Balett; közösen) Barta Dóra és Juronic Tamás (Szegedi Kortárs Balett; közösen)	(Nem adták ki)	LORIGO-HALADÁS Formációs Táncegyüttes HET Internationaal Danstheater
2006:	Bajári Levente (Magyar Nemzeti Balett) Sóthy Virág (Győri Balett) Bozár László (Honvéd Táncszínház) Anna Tsygankova (Magyar Nemzeti Balett)	(Nem adták ki)	Miskolci Ködmön Formációs Táncegyüttes

The professional prize of the independent Hungarian journal, TÁNCMŰVÉSZET:

EuroPAS Hungarian Dance Award

- same as the prize of the world-famous American DANCE MAGAZINE since 1954 - was born in October of 1993 to popularise and appreciate the artistic achievements of Hungarian dance artists.

The own slogan is: „One step towards Europe - With one step in Europe”.

The prize is a beautiful **bronze statuette** by Munkácsy and Kossuth prize-winning artist **Gyula Pauer** and an **exclusive mediapresent** editing this journal. On the occasion of Dance World Day the prize has always been awarded between 1994–2002 at the Hungarian State Opera House, since 2003 at the Budapest Operetta Theater in the presence of the public. The prize winners are nominated by the Board of Trustees.

BOARD OF TRUSTEES:

dr György Bárándy lawyer,

Cecília Esztergályos actress, former soloist of the Ballet Sopianae,

Tibor Galambos folkdance choreographer,

Myrtil Nádasi ballet artist-actress (London)

Lilla Pártay Kossuth prize-winning ballet artist and choreographer of the Hungarian State Opera House

Miklós Szinetár main stage director

CHAIRWOMAN OF THE BOARD:

Kaán Zsuzsa dance-critic, editor-in-chief of TÁNCMŰVÉSZET and designer of the logo

Awarded artists between 1994–2006

	1. Hungarian dancer working in Hungary	2. Hungarian dancer/choreographer working abroad	3. Ensemble representing Hungarian dance art at a high standard
1994:	Andrea Ladányi	Zoltán Solymosi (Royal Ballet, England)	Hungarian State Folk Ensemble, Honvéd Dance Theatre
1995:	Katalin Hágai (Hungarian National Ballet)	György Vámos (Basler Ballett, Suisse)	Budapest Dance Ensemble
1996:	Miklós Nagyszentpéteri (Hungarian National Ballet)	Kata Péntek (the Netherlands)	Duna Artistic Ensemble
1997:	Krisztina Végh (Hungarian National Ballet)	Iván Nagy (Ballet de Santiago, Chile)	Győr Ballet
1998:	Zoltán Nagy Jr. (Hungarian National Ballet) Tünde Rémi (Honvéd Dance Theatre)	Tamás Solymosi (Wiener Staatsoper, Austria)	Workshop of Madách Theatre
1999:	Miklós Végső (Hungarian State Folk Ensemble)	Aleszja Popova (Hungarian National Ballet)	Budapest Dance Theatre
2000:	György Szakály (Hungarian National Ballet) Zoltán Zsuráfszki (Budapest Dance Ensemble)	Judith Turos (Bayerisches Staatsballett)	(Did not hand over)
2001:	Mariann Truppel and Tibor Makovinyi (folk dance; together)	(Did not hand over)	ExperiDance Dance Company
2002:	(Did not hand over)	Mária Aradi (HET Nationale Ballet)	Hungarian National Ballet, Csillagszemű Children Dance Company
2003:	Katalin Volf (Hungarian National Ballet) Pál Lovas (Ballet Sophianae) Zoltán Juhász (Honvéd Dance Theatre)	Tamás Nagy (HET Nationale Ballet), Johanna Kulik and Josip Bartulovč (argentine tango; together)	Szeged Contemporary Ballet, Savaria Dance Company (latin dances)
	1. Hungarian and foreign dancer working in Hungary	2. Hungarian and foreign dancer/choreographer working abroad	3. Ensemble representing Hungarian and world dance art at a high standard
2004:	Balázs Delbó (Hungarian National Ballet) Andrea Lippai (flamenco) László Budai and Petra Bánhidi (argentine tango; together)	Ferenc Barbay (Bavarian State Opera House) Sophie Parcen (Paris Opera Ballet)	Ballet Sophianae
2005:	Marianna Venekei (Hungarian National Ballet) István Issovits and Gábor Nyári (Hungarian Festival Ballet; together) Dóra Barta and Tamás Juronics (Szeged Contemporary Ballet; together)	(Did not hand over)	LORIGO-HALADÁS Dance Company HET Internationaal Danstheater
2006:	Levente Bajári (Hungarian National Ballet) Virág Sóthy (Győr Ballet) László Bozár (Honvéd Dance Theatre) Anna Tsygankova (Hungarian National Ballet)	(Did not hand over)	Ködmön Formation Dance Ensemble from Miskolc

4	NEWS <i>In Hungary</i>
5	NEWS <i>In Abroad</i>
	PROGRAMME SUGGESTION
6	<i>The May and June programme of the National Dance Theatre</i>
	BOOKMARK
8	<i>István Orsovsky: On the Service of Terpsichore</i> – Review by Zsuzsa Kaán
	TOPICAL
10	Suggestion of the Editor
	FAREWELL TO
11	<i>Ferenc Havas (1935–2007)</i> – Obituary by Gábor Keveházi , Zoltán Nagy Jr. and dr. Károly Manherz
	EXCLUSIVE
14	Zsuzsa Kaán: „ <i>The architecture contains the folklor!</i> ” – Meeting with the architect-designer of Palace of Arts, Gábor Zoboki on the occasion of Dance World Day
	INTERVIEW
18	Mariann Truppel: „ <i>We need that colorful education!</i> ” – Speaking with Mária Zórándi before the Concert Exam
20	Tamás Kálmán: <i>EuroPAS-Prize winner: Levente Bajári</i> – „I am proud that I can act in more than one style!”
	CRITICISM
	• Ballet
23	Katalin Metz: <i>The wind goes from Atlanta to (Buda)pest</i> – World premier of Lilla Pártay's dance play – based on the novel by Margaret Mitchell

- Flamenco

27 **Andrea Lippai:**
All is not gold that glitters
– **Maria Serrano's** production at the House of Future

- Modern ballet

28 **Gábor Bóta:**
Dream-like visions, beautiful fate
– *Romeo and Juliet* – The “*Les Ballets de Monte Carlo*” at Palace of Arts

- Contemporary dance

30 **Zsuzsa Cserje:** *Woyczek – Concert*
– **Ferenc Fehér** and **O. Caruso's** performance at the *Sirály*

REPORT

- Dance and theatre

31 **Magda Zalán:**
On the night of Midsummer
– Only for young people!

- Folk dance

33 **László Dezső:** *The Kolozsvár Dance House is 30 years old*

33 **László Dezső:**
26th Dance House Meeting – On the occasion of the *Kodály*-anniversary

WORLD MIRROR

34 **István Hézső:**
The Bayadere on the bank of Dam

35 **István Wagner:**
Peter Breuer
– on stage for 45 years

37 **Myrtil Nádasi:**
The contemporary evening of the New York City Ballet

POST OF TERPSICHORE

38 **Zsuzsa Kaán:** *Goes with the Wind*
– Answer to the article published in the daily *Népszabadság*

EUROPAS HUNGARIAN DANCE AWARD

40 *Awarded artists and companies between 1994–2006*

42 CONTENTS

TÁNC

m ű v é s z e t

DANCEART

Hungary's Leading Dance Publication

Volume 38
No. 2. 2007

Editor-in-Chief: **Zsuzsa Kaán**

Patrons:

Iván Markó,
László Seregi

The Council of Patrons and the Editorial Board:

Cecília Esztergályos,
Gyula Harangozó,
Gábor Keveházi,
Antal Kricskovic,
Zsuzsa Kún,
Myrtil Nádasi,
András Sallay,
György Szakály,
Zoltán Zsuráfszky

English translator:

Tamás Kálmán
Assistant:
Ildikó Forró

Address of the Editorial office:

H–1300 Budapest,
Postbox: 142

Tel./fax: **(36-1) 368-5470****www.tancmuveszet.hu****www.danceart.hu**e-mail: **danceart@t-online.hu**

Production, Promotion and Pre-Press Manager:

TRIONFO Studio

Published by:

International Dance and Culture Foundation

Publisher: **Zsuzsa Kaán**

Sponsors of this issue:

International Dance and Culture Foundation

TRIONFO Studio

HU-ISSN: 0134-1421

The No 2. issue selects
from dance events prior
to 15 April, 2007.

Sansha®

20 éve a tánc színpadán

Budapest

"Tütü-Split" No5

Csepptalpú gyerek
gyakorló cipő, vászon

"Tee-Sofiette" TA24

Tépzárás gyerek
sztep cipő

"Tütü" 4S

Piskótatalpú gyerek
gyakorló cipő, vászon és szatén

"Rondo-Polka" CS22

Gyerek karakter cipő

www.sansha.com

Sansha Budapest-Hungary

Kisker és Nagyker: 1066, Budapest, Ó utca 42. Tel/Fax: 06 1 269-56-59, e-mail: budapest@sansha.com

Műtréskői Anna, tanuló. Fotó: Andrea P. Merio ©1994-2005 Sansha®